

**Západočeská univerzita v Plzni**

**Fakulta filozofická**

**Bakalářská práce**

**Německá invaze na Krétu v roce 1941**

**Miroslav Adamec**

**Plzeň 2012**

**Západočeská univerzita v Plzni**

**Fakulta filozofická**

Katedra historických věd

**Studijní program Historické vědy**

**Studijní obor Obecné dějiny**

**Bakalářská práce**

**Německá invaze na Krétu**

**Miroslav Adamec**

**Vedoucí práce:**

PhDr. Roman Kodet  
Katedra historických věd  
Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

**Plzeň 2012**

Prohlašuju, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2012

.....

..

Tímto bych chtěl poděkovat PhDr. Romanu Kodetovi za odborné vedení mé práce.

## Obsah

<b>1 Úvod</b> .....	<b>1</b>
<b>2 Řecko ve válce s Itálií a Německem</b> .....	<b>3</b>
<b>2.1 Řecko na cestě do války</b> .....	<b>3</b>
2.2 Italský útok na Řecko.....	5
2.3 Britská pomoc Řecku.....	10
2.4 Německý útok na Řecko.....	16
<b>3 Boj o Krétu</b> .....	<b>20</b>
3.1 Budování obrany na ostrově.....	20
3.2 Německé výsadkové vojsko .....	24
3.3 Plány operace Merkur.....	27
3.4 Německý útok .....	30
3.5 Porážka Britů a evakuace.....	38
<b>4 Hodnocení a důsledky operace Merkur</b> .....	<b>41</b>
<b>5 Závěr</b> .....	<b>44</b>
<b>6 Seznam použité literatury</b> .....	<b>46</b>
<b>7 Resumé</b> .....	<b>48</b>

## 1 Úvod

Tato práce je zaměřena na jedno z mnoha střetnutí druhé světové války, německým útokem na Krétu v roce 1941. Pro pochopení mnou vybraného tématu je věnován dostatek prostoru výchozí politicko-vojenské situaci zúčastněných zemí, přípravám útoku i budováním obrany a samotnému průběhu bitvy o Krétu. Práce klade důraz také na hodnocení a důsledky celé válečné operace.

Téma jsem si zvolil z důvodu mého dlouhodobého zájmu o druhou světovou válku, obzvláště o boje ve Středomoří. Kréta, která byla kolébkou vyspělé a kulturně bohaté mykénské civilizace a zažila bouřlivý historický vývoj, se v květnu 1941 stala svědkem dramatických válečných událostí. Bitva o Krétu byla významná tím, že ve své době se jednalo o největší výsadkovou operaci v dějinách, která svou okázalostí a dramatičností podle mnoha historiků nebyla nikdy překonána. Bylo to krvavé střetnutí, v němž svedly boj elitní vojska německých výsadkových a horských sil s jednotkami Britů, Australanů, Novozélandčanů a Řeků. Osud Kréty za druhé světové války je také specifický tím, že na konci války v Evropě to bylo poslední místo osvobozené od nacistů.

Práce obsahuje tři základní kapitoly, členěné do dalších podkapitol. V té první se věnuji předválečným událostem v Řecku, italskému a německému útoku na Řecko a také postoji Velké Británie vůči Řecku, spojeném s vysláním vojenské pomoci. Vedle vojenských operací je rozebrán i politický vývoj v řeckém regionu. Druhá kapitola je stěžejní částí této práce a evakuací britského expedičního sboru na Krétu přímo navazuje na konec první části. Podrobně se v ní zabývám budováním obrany na ostrově a těžkostmi spojeneckých vojsk. Dále rozebírám vývoj výsadkových vojsk v Německu a jejich bojová nasazení v prvních letech války. Samotnému průběhu bitvy je věnováno nejvíce prostoru. V závěrečné třetí kapitole hodnotím průběh bojů, analyzuji chyby, jakých se dopustily obě válčící strany, a hledám důvody vedoucí k porážce Britů. Nakonec se pokusím nastínit důsledky celé této události.

Co se zdrojů týče, vycházel jsem jak z domácích, tak i ze zahraniční literatury. Pro pochopení politického vývoje na Balkáně a vztahu velmocí

k Řecku mi nejvíce pomohla publikace *Balkán ve válce a revoluci 1939–1945* od Miroslava Tejchmana, který se dlouhodobě věnuje balkánskému regionu a vztahu velmocí k němu. Dalším důležitým zdrojem takových informací se pro mě staly *Dějiny Řecka* od Pavla Hradečného.

K informacím o italském a německém útoku na Řecko mi vedle dvou již zmíněných publikací pomohly tituly *Boj o Středomoří: Prvních devět měsíců* od Miloše Hubáčka, *Válka v Evropě: Boje na Balkáně* od amerického historika Edwina P. Hoyta, *Druhá světová válka a Churchillovi generálové* britského historika Johna Keegana. V otázce námořních bojů a britské evakuace z Řecka a Kréty bylo pro mě vydatným zdrojem informací dílo *Salvy nad vlnami: Od výstřelů na Westerplatte po zkázu Bismarcku* od Ivana Hrbka.

Otázka německých výsadkářů patří mezi populární témata a existuje o nich bohatá literatura. Pro informace o jejich vývoji, výcviku a výzbroji jsem využil *Největší výsadkové operace v dějinách* od Petera H. Grynera, *Němečtí parašutisté: Bojové jednotky 1939–1945* od Thomase McGuirla a *Pozor, parašutisté!* od Petra Konečného.

K vojenským historikům, zajímajících se o německou invazi na Krétu, patří i již zmiňovaný Peter H. Gryner. Jeho kniha *Kréta 1941: Okřídlená invaze* se řadí k těm nejdůležitějším titulům využitých v mé práci. Autor při psaní této publikace využil zdrojů německých archivů a i díky tomu se jedná o kvalitní zdroj informací. O jednotkách horských myslivců, také nasazených na Krétě, mi informace poskytla publikace *Hitlerovy horské jednotky* od Jamese Lucase.

Mezi nejdůležitější zdroje samozřejmě nemohu opomenout šestidílnou *Druhou světovou válku* od Winstona S. Churchilla. Dva díly těchto válečných pamětí jsem využil zejména v otázce řeckého tažení a bojů na Krétě. V knize zmíněné telegramy, mezi britským premiérem a generály Wilsonem, Wavellem či Freybergem pro mě byly velice cennými prameny.

## 2 Řecko ve válce s Itálií a Německem

### 2.1 Řecko na cestě do války

Důležitým mezníkem pro vývoj předválečného vývoje Řecka se stal 4. srpen 1936, kdy došlo ke jmenování dosavadního ministra války a hrdiny první světové války Ioannise Metaxase řeckým ministerským předsedou. Extremisticky pravicový vůdce patřil k obdivovatelům autokratických a fašistických režimů. Vedle německého nacismu a italského fašismu vzhlížel zejména k Salazarově diktatuře v Portugalsku. „*Již za první světové války dával natolik nesouhlas s tím, že se Řecko postavilo na stranu Dohody proti Trojspolku v čele s Německem, že musel v roce 1917 odstoupit z funkce náčelníka generálního štábu a v roce 1924.*“<sup>1</sup> Po vzoru Hitlera a Mussoliniho Metaxas uplatňoval boj proti komunismu, parlamentarismu, kapitalismu a liberalismu. Budoval svůj vlastní vůdcovský kult, nechal se označovat jako „vůdce“ (Archigos) a v zemi zřídil důkladný policejní aparát.

V zahraniční politice Metaxas usiloval zejména o udržení přátelských styků s Velkou Británií a Německem. Ochranu u velmocí hledal především kvůli Itálii, která Řecku do budoucna hrozila ozbrojeným konfliktem. Londýn sice Řeky ujišťoval o své podpoře, ale ke garanci řeckých hranic či uzavření britsko-řecké spojenecké smlouvy se z obav obou fašistických velmocí neodvážil.

V otázce podpory Berlína se Metaxas spoléhal na své osobní zásluhy ve zlepšení německo-řeckých vztahů a neustále vzrůstající hospodářské spolupráci obou zemí. „*Podíl Německa na řeckém vývozu se v letech 1930–1938 zvýšil z 24% na 39% a na řeckém dovozu z 10% na 29%.*“<sup>2</sup> Po vytvoření Osy Berlín-Řím v říjnu 1936 se však Hitler nechtěl angažovat v plánech svého nejbližšího spojence a respektoval jeho mocenské zájmy. Řecko se navíc muselo potýkat s nároky Bulharska,

<sup>1</sup> HUBÁČEK, Miloš. *Boj o Středomoří: Prvních devět měsíců*, Praha: Paseka, 2003, s. 157.

<sup>2</sup> HRADEČNÝ, Pavel. *Dějiny Řecka*, Praha: Lidové noviny, 1998, s. 421.

<sup>3</sup> Mírová smlouva, podepsaná v listopadu 1919 v Neuilly-sur-Seine u Paříže mezi vítěznými státy a Německem, podepsaná v Paříži, Praha: Lidové noviny, 1998, s. 421.



keré požadovalo revizi ustanovení neuillyské mírové smlouvy.<sup>3</sup> Pod tlakem expanzivní politiky fašistických mocností a nezájmu balkánských států začala rychle ztrácet svůj význam Balkánská smlouva<sup>4</sup>, původně zaručující kolektivní bezpečnost tohoto neklidného regionu.

Znepokojení a obavy Řeků vyvolalo sblížení severního souseda Jugoslávie s Bulharskem a Itálií, které 24. ledna 1937 vyústilo v podpis paktu „věčného přátelství“ mezi Bělehradem a Sofií a paktu „Stojadinović-Ciano“ mezi Bělehradem a Římem z 25. března 1937. Tajný dodatek smlouvy mezi Jugoslávií a Bulharskem dokonce obsahoval ustanovení o vzájemné podpoře územních nároků – Jugoslávie na Soluň a Bulharska na západní Thrákii.<sup>5</sup> Na tuto hrozbu Athény reagovaly snahou o sblížení s Tureckem, které v červenci 1936 získalo na konferenci v Montreux lepší mezinárodní postavení a mohlo tak obnovit plnou suverenitu nad úžinami Bospor a Dardanely. K podepsání spojenecké smlouvy však mezi oběma zeměmi nedošlo a hrozba ze severu tak nadále přetrvávala.

Pod vlivem probritsky orientované královské rodiny Metaxas neustále stupňoval úsilí o navázání spojeneckého svazku s Velkou Británií. Řecko se slíbení poskytnutí vojenských záruk dočkalo. K tomu se Velká Británie spolu s Francií odhodlaly až po italském obsazení Albánie v dubnu 1939. O bezpodmínečné závazky západoevropských velmocí pomoci napadenému Řecku se ovšem nejednalo a zůstalo se pouze u slibů. Britské garance ale měly dobrý vliv na hospodářskou řecko-britskou spolupráci a Athény téhož roku získaly od Londýna výhodný úvěr.

Po vypuknutí války uplatňovalo Řecko probritsky zaměřenou neutralitu, což Metaxas v dané situaci považoval za jediný způsob zabezpečení před neustále se stupňující se italskou agresí. Po vstupu Itálie do války se však začaly události na Balkáně rychle měnit. Inspektor nacistických diplomatických úřadů na Balkáně Killinger již 13. května 1940 konstatoval, že *„nastal moment, kdy většina zemí jihovýchodu*

---

<sup>3</sup> Mírová smlouva, podepsaná v listopadu 1919 v Neuilly-sur-Seine u Paříže mezi vítěznými státy Dohody a poraženým Bulharskem.

<sup>4</sup> Rozpad Balkánské dohody potvrdila Bělehradská konference na počátku června 1940.

<sup>5</sup> Tamtéž, s. 422.

*nemůže Německu odříci nejen hospodářský životní prostor, ale ani politická privilegia, jestliže o to požádá“.*<sup>6</sup>

## 2.2 Italský útok na Řecko

Již v dubnu 1939 Italové vojensky obsadili Albánii, po předložení ultimáta králi Zogovi. Albánie se tak nyní měla stát nástupním prostorem Italů pro vpád do Řecka. Duce vystoupil s požadavky, aby Řekové v zájmu zachování míru Itálii obětovali Korfu a jižní Epirus. Vážný incident se stal 15. srpna 1940, kdy byl na řecký Svátek odpočinku Matky Boží potopen křižník Elli, pýcha řecké flotily. Na to Řekové nijak neodpověděli. Mussolini nadále posiloval své vojsko v Albánii. Během léta se italský sbor navýšil ze 70 000 na 125 000 mužů, což nemohlo ujít německé pozornosti. Stížnosti Němců na italské aktivity v blízkosti řeckých a jugoslávských hranic italský útok na chvíli oddálily. Ovšem po převratu v Rumunsku, jehož integrita byla garantována Německem a Itálií, požádal rumunský generál Ion Antonescu Hitlera o vyslání vojenské mise, která měla pomoci k výcviku rumunské armády. Avšak do Rumunska místo vojenských instruktorů zamířily početné vojenské síly a země tak byla z větší části obsazena. Duce tím byl rozhořčen a italské přípravy k útoku na Řecko to jen urychlilo.<sup>7</sup>

Válečná rada se za Mussoliniho předsednictví sešla 15. října v Římě. Maršál Pietro Badoglio a generál Mario Roatta usuzovali, že k obsazení Řecka není připraven dostatek vojáků. Požadovali nejméně dvacet divizí, zatímco v Albánii jich bylo pouhých devět. Mussolini jejich námitky odmítl a do čela italské armády jmenoval optimisticky naladěného generála Sebastiana Visconta Prascu, který předpokládal vítězství během dvou týdnů. Prasca se domníval, že vojenská převaha Italů bude 2 ku 1 a ujišťoval Duceho o špatné bojové morálce nepřítelů. O uspěchaných a nedostatečných přípravách vypovídá to, že se válečné rady nezúčastnili zástupci letectva a námořnictva a přizván nebyl

---

<sup>6</sup> TEJCHMAN, *Balkán ve válce a revoluci 1939–1945*, Praha: Academia, 2008, s. 116.

<sup>7</sup> HOYT, Edwin, P., *Válka v Evropě: Boje na Balkáně*, Praha: Naše vojsko, 2003, s. 19.

dokonce ani náčelník generálního štábu pozemních vojsk maršál Graziani. Ten později prohlásil, že se o invazi do Řecka dozvěděl z rozhlasu! Generálporučík Quirino Armellini napsal: „*Hovořili o obsazení Řecka nebo Jugoslávie stejně lehkovým způsobem, jakým by rozhodovali o objednání šálku kávy.*“<sup>8</sup>

Dne 28. října ve 3:00 předal italský vyslanec Grazi řeckému ministerskému předsedovi generálu Metaxasovi diplomatickou nótu, která byla koncipována tak, že se nedala přijmout. Řecko bylo obviněno z porušování neutrality a spolupráce s britským námořnictvem a letectvem. Zároveň italská vláda požadovala poskytnutí blíže neurčených strategických bodů, jež hodlala využít ve válce proti Velké Británii. Metaxas, který Mussoliniho Itálii nenáviděl, ultimátum odmítl. Italské velení na řeckou odpověď ani nečekalo a o tři hodiny později nechalo bombardovat řecká města. Celá země však již v tu dobu byla zburcována. Ráno všechny řecké noviny otiskly rozkaz ke všeobecné mobilizaci. Generál Metaxas v rozhlase celý národ vyzýval k boji. „*Vlastenecké nadšení sjednotilo drtivou většinu řeckého národa a odsunulo dočasně do pozadí vnitřní spory i averzi vůči Metaxasovu režimu.*“<sup>9</sup> Řekové se od prvních chvil postavili na odpor, který překvapil celý svět.

Přes albánsko-řeckou hranici zaútočilo 85 tisíc Italů, podporovaných 30 tisíci Albánci, kteří měli válku brát jako osvobozeneckou. Řekové byli v obtížné situaci, protože dvanáct z celkového počtu šestnácti divizí obdrželo mobilizační rozkaz až v době, kdy Italové překročili hranice. Zastaralá řecká armáda postrádala bojeschopné letectvo i těžkou techniku. Řeckou mobilizaci navíc komplikovaly špatné komunikace a horský terén. Italský postup byl rázem zastaven, když těžká technika zapadla do bláta a mnoho vojáků se v horském terénu ztratilo dříve, než vůbec potkalo řecké obránce. Řekové tak mohli využít drahocenného času k posílení obrany a dopravení tolik potřebných posil a zásob na frontu. Ač byla italská převaha nad Řeky zpočátku zdrcující, územní zisky byly zanedbatelné. Vrchní velitel řeckých

---

<sup>8</sup> HUBÁČEK, s. 156.

<sup>9</sup> HRADEČNÝ, s. 424.

vojsk generál Alexandros Papagos vedl obranné boje v těžko přístupných horách s mimořádnou obratností.

Řekové měli v plánu vést ústupové boje na epirské frontě do připravených pozic na ibské linii, která byla zřízena dvacet mil směrem do vnitrozemí. Proti 125 tisícům Italům na hranici nyní stálo 35 tisíc Řeků. Větší část řecké armády byla soustředěna na Metaxasově linii, pro případ odražení útoku Bulharů. Bulharsko však po pokynech z Berlína spoluúčast na italském útoku odmítlo. Proto Řekové tyto jednotky přesunuli na sever, čímž se změnil poměr sil.<sup>10</sup>

Již 2. listopadu zahájil Papagos protiofenzivu. V severním a středním sektoru fronty byli dokonce Italové zatlačeni pět kilometrů zpět do Albánie a Prasca byl nucen nasadit elitní divizi alpských myslivců „Julia“. Tuto divizi však Řekové ze všech stran sevřeli a za využití minometů téměř zničili. *„Týden nepřítele zasypávali palbou a způsobili této divizi téměř 90procentní ztráty a do ledna snížili její stav z více než 10 000 mužů na pouhých 1000 mužů.“*<sup>11</sup> Při pokusu probít se z obklíčení padlo 5 tisíc Italů do zajetí. Od začátku války činily ztráty Italů již kolem 20 tisíc mužů. Pouze na jižním úseku fronty se Italům nějakou dobu dařilo postupovat podél pobřeží. Když ale po neúspěchu v severním a středním sektoru hrozilo těmto jednotkám obklíčení, zvolily raději ústup do původních pozic.

Zdrcený Mussolini odvolal generála Prascu a nahradil ho generálem Ubaldem Sodduem. Invaze, která měla v Duceho představách vypadat jako vojenská procházka, se změnila v ostudnou porážku. Houževnatý protivník, který neměl tanky, letadla ani moderní dělostřelectvo, vykazoval velice silnou odolnost a bojovnost a úspěchy slavil znalostí složitého horského terénu. Mussolini si později stěžoval Cianovi: *„Každý člověk musí někdy v životě udělat nějakou fatální chybu a tou mojí bylo, že jsem uvěřil generálu Prascovi. Jak jsem se tomu ale mohl vyhnout, když se zdál tak sebejistý a důvěřivý? Lidský materiál, s nímž musím pracovat, je neužitečný, bezcenný!“*<sup>12</sup> V italských

---

<sup>10</sup> HOYT, s. 29.

<sup>11</sup> Tamtéž, s. 28.

<sup>12</sup> HUBÁČEK, s. 159.

pozemních silách a letectvu, na rozdíl od námořnictva, vedla cesta k povýšení přes oddanost fašistické straně a samotnému Duce. A jelikož skeptici nebyli vítáni, Mussolini se ani nemohl včas dozvědět pravý stav věcí. Průměrné a podprůměrné vojenské nadání důstojníků v armádě nemohlo uniknout nižším důstojníkům i řadovým vojákům. Bojovou morálku a elán proto bylo těžké udržet. To, co postrádali Italové, měla řecká armáda: respektovala své velitele, věřila jim a společně tak mohla bojovat za svou zemi a svobodu.

Pozice Italů byla na bojišti stále více komplikovaná. Výměna velitele italské armády nezměnila vůbec nic. Řecká protiofenziva pokračovala. 11. listopadu byla zastavena i do té doby nejprůbojnější italská Sienská divize, která pronikla Ibskou linií překročením řeky Kalamai. Do té doby Řekové zmobilizovali 232 tisíc mužů a početně tak převyšovali nepřítele. Italové byli po celé délce fronty zatlačováni hluboko do albánského území. 22. listopadu Řekové obsadili Korče, 30. listopadu dobyli Pogradeci a 6. prosince pronikli do Sarandu a Permeti. Dobyť Korče, prvního většího albánského města, pro Řeky znamenalo velké morální vítězství. Zároveň to však znamenalo výraznou změnu postoje albánského lidu k této válce. „23. listopadu Metaxas vystoupil s prohlášením, že Řekové bojují i za svobodu Albánie. Albánské jednotky, bojující po boku Itálie, se začaly rozpadat.“<sup>13</sup> Italští vojáci postrádali kvalitní zimní oblečení a pod širým nebem tak byli vystaveni silným mrazům. Běžně se mezi nimi začaly objevovat omrzliny a také gangréna. Obrovský počet zraněných, přivážených z fronty, nedokázalo pojmout zázemí vybudované v Albánii. Pokus o dobytí strategicky významného přístavu Vlora a o „zahnání Italů do moře“ se však nezdařil a linie fronty se tak do poloviny února stabilizovala. Řecká armáda zastavila ofenzivu, protože proti silnějším a lépe vyzbrojenějším nepříteli neměla příliš šancí bez britské pomoci.

Jarní italská ofenzíva byla v Albánii zahájena 9. března. Proti patnácti řeckým divizím Italové nasadili 350 tisíc mužů. Hlavní úder byl

---

<sup>13</sup> TEJCHMAN, Miroslav, *Boj o Balkán: Balkánské státy v letech 1939–1941*, Praha: Academia, 1982, s. 145.

nasměrován do oblasti Klisura-Tepelena, kde Italové usilovali především o dobytí kóty 731. Řekové však pozice udrželi a italská ofenziva skončila opět katastrofou. 15. března generál Papagos oznámil řecké vítězství. Útoky Italů pokračovaly ještě týden, ale byly neúspěšné. Mussolini byl nucen požádat o příměří a 22. března odjel z Albánie. Italové ztratili 12 000 a Řekové 5300 mužů.<sup>14</sup> Vedle ostudné porážky, která v Římě a v Berlíně způsobila šok, se musel italský diktátor smířit s dalším – a pro tak sebevědomého a ambiciózního muže, jakým Mussolini jistě byl – ještě nepříjemnějším faktem: pro Hitlera od té doby přestal být rovnocenným partnerem.

Hitler, naplno zaměstnaný přípravami na útoku na Sovětský Svaz (plán „Barbarossa“), byl nucen zajistit jižní odkryté křídlo, které nyní Balkán představoval. Riziko, že Britové v Řecku vybudují letecké základny a budou ohrožovat rumunská naftová pole, bylo značné. V důsledku italských neúspěchů Hitler 13. prosince 1941 schválil direktivu č. 20, která počítala s německou vojenskou intervencí v Řecku pod krycím názvem „Marita“. V rámci těchto příprav bylo třeba vytvořit nezbytné politické předpoklady pro rozvinutí vojenských akcí, plánovaných na jaro 1941. Bylo důležité zajistit souhlas bulharské vlády s průchodem německých vojsk z Rumunska k řecké hranici. A krom toho bylo nutné zajistit neutralitu Jugoslávie a Turecka, resp. určité záruky, že tyto dva řečtí spojenci nebudou na připravovaný útok vojensky reagovat.

---

<sup>14</sup> HOYT, s. 33.

## 2.3 Britská pomoc Řecku

Na vyslání vojenské pomoci, v případě napadení Řecka Itálií, se britský válečný kabinet dohodl již 26. srpna 1940. Ostatně zavazovaly jej k tomu garance z 13. dubna 1939, opětně potvrzené 5. září 1940. Král Jiří VI. ve svém dopise Athény ujišťoval, že v případě potřeby se oba národy budou bít se společným nepřítelem. Rovněž premiér Churchill Metaxase ujišťoval: „*Poskytneme vám veškerou pomoc, budeme bojovat proti společnému nepříteli a společně dosáhneme vítězství.*“<sup>15</sup> Britská generalita však tyto plány odmítala z důvodu tříštění beztak již slabých sil v severní Africe. Vojáci, spolu s ministrem války Edenem, nabyli přesvědčení, že Velká Británie by nejlépe pomohla Řecku tím, že porazí Italy v Africe, a krom toho pochybovali ve schopnosti řecké armády klást efektivní odpor.<sup>16</sup>

Své válečné lodě poslali Britové do Jónského moře 29. října a krátce nato se první britští vojáci objevili na Krétě, kde v zátocě Suda Bay začali s budováním námořní a letecké základny. Rovněž došlo ke schválení vyslat do Řecka eskadru letadel typu Blenheim a dalších tří jednotek stíhacích letounů do konce listopadu. Generál Wavell, připravující útok do Libye, si nemohl dovolit uvolnit větší množství pozemních jednotek. Jediná větší pomoc od Britů tak byla zpočátku jen ze strany letadel Royal Air Force (RAF). „*Sice nestačily k vyrovnání převahy Italů, ale probíhající boje ovlivnily nezanedbatelným způsobem.*“<sup>17</sup>

Další změnu názorů v Londýně měly za následek první řecké úspěchy v listopadu 1940. Churchill neustále prosazoval, že pomoc Řecku se teď musí stát prioritní záležitostí. Věřil, že aktivní britská politika zatáhne konečně do války i Turecko. 8. ledna Výbor pro obranu impéria rozhodl oficiálně se dotázat řecké vlády, jestli by souhlasila s příchodem britského expedičního sboru do Soluně. Současně byly Athény dotázány, zda k příslušným jednáním přijmou generála Wavella. Jugoslávská a

<sup>15</sup> CHURCHILL, Winston. S., *Druhá světová válka, II. díl, Jejich nejskvělejší hodina*, Praha: Lidové noviny, 1993, s. 510.

<sup>16</sup> WOODWARD, Llewellyn., *British Foreign Policy in The Second World War*, London: Her Majesty's Stationery Office, 1971, s. 509.

<sup>17</sup> HRADEČNÝ, s. 423.

turecká vláda byly o těchto plánech Brity informovány a ti je zároveň nabádali k vytvoření společné balkánské fronty. Churchill upřesňoval Wavellovi rozkazy s tím, že *„od nyníška se všechny operace v Libyi podřizují Řecku.“*<sup>18</sup>

Generál Papagos, upozorňující svou vládu, že bezprostředně hrozí útok německé armády, požadoval včasnou britskou pomoc v síle nejméně 8-9 divizí a zahájení jednání za účelem získání jugoslávské a turecké podpory. Při jednáních, probíhajících 14.–16. ledna, ujistil Papagos své partnery tím, že se Řekové rozhodně budou bránit případné německé agresi a že by v tom případě potřebovali okamžitou pomoc v síle nejméně 4 divizí, leteckých jednotek a dodávek protileteckých děl. Wavell mu nato nabídl pomoc o síle 2 až 3 divizí, několik dělostřeleckých pluků a okolo 50 tanků, a to nejdříve za dva měsíce. Po obdržení dalších instrukcí, však tuto pomoc „upřesnil“ na dva dělostřelecké pluky a tankovou brigádu.<sup>19</sup> Zároveň se Britové snažili posílit řeckou armádu dodávkami ukořistěných italských zbraní z Afriky. Během prosince a ledna je z Alexandrie odeslali na 63 lodích v sedmi konvojích.

Metaxas, stále nerozhodný, zda se podřídí německým či britským zájmům, se od počátku obával reakce Německa na vylodění britských jednotek na řecké půdě, proto kategoricky odmítal jakoukoli pomoc. *„Nakonec však, pod tlakem krále i Papagose, vyslovil souhlas s tím, aby se začalo předběžně jednat o britském výsadbku, který by se uskutečnil v okamžiku, až německé jednotky překročí Dunaj a vstoupí do Bulharska.“*<sup>20</sup> Metaxas si však stále ponechával v záloze možnost dohody s Berlínem, a to až do své nečekané smrti 29. ledna 1941. S Metaxasem zároveň padla většina proněmecké linie řecké politiky, a tak již britské vojenské pomoci nemohlo nic zabránit. Novým řeckým premiérem se stal Aleksandros Koryzis. Poctivý vlastenec, ale slabý politik, kterého si král vybral, aby mohl vládnout sám.

Když 2. února Wavell vstoupil do Běnghází, Nilská armáda splnila své úkoly v severní Africe. Výbor pro obranu impéria poté rozhodl zastavit

<sup>18</sup> CHURCHILL, *Druhá světová válka, III. díl*, Praha: Lidové noviny, 1993, s. 29.

<sup>19</sup> TEJCHMAN, *Balkán ve válce a revoluci 1939–1945*, s. 224.

<sup>20</sup> TEJCHMAN, *Boj o Balkán: Balkánské státy v letech 1939–1941*, s. 163.



veškeré vojenské operace v Tripolisu a vše, co bude možné, poslat do Řecka. Jednalo se o nesmírně riskantní podnik, ale byla to v té době jediná možnost otevření nové fronty v Evropě. V táboře Britů navíc převládal názor, že v případě nepoužití jejich síly budou Němci okupovat nejen Řecko, ale celý Balkán i Turecko a ohrozí britské pozice na celém Středním východě.

Při nových únorových jednání bylo dosaženo dohody o složení expedičních sil, které měly tvořit tanková brigáda, 2. novozélandská divize generála Bernarda Freyberga, 6. australská divize generála Thomase Mackaye a polská brigáda. Velitelem sboru byl jmenován generál Henry Maitland Wilson. 22. února přislíbil Eden na jednání v Athénách vyslání čtyř divizí v síle 100 000 mužů, 665 děl a 142 tanků.<sup>21</sup> Po přislíbení takové pomoci panovala v Athénách spokojenost. Skutečnost ale byla taková, že vyslání tak početného sboru si Britové jednoduše nemohli dovolit. Jako komplikovaná se ukázala i otázka, kudy vést společnou obrannou linii proti očekávanému útoku z Bulharska.

Řekové prosazovali vytvoření obrany podél Metaxasovy linie, téměř již hotové soustavy lehkých opevnění, která by v délce sta kilometrů kryla oblast kolem Soluně. Britové se naopak obávali toho, že si Němci vynutí průchod Jugoslávií a vklíní se tak mezi řecké jednotky v Albánii a ty, které budou na Řeky navrhované linii. Prosazovali tedy podstatně kratší obrannou linii na řece Aliakmon. To by ovšem znamenalo, aby Řekové opustili svou část Makedonie.<sup>22</sup> K vyjasnění otázky obranné linie bylo ještě třeba vyjasnit si postoj Jugoslávie a Turecka, Britové se totiž stále nevzdali myšlenky společné balkánské fronty.

Při lednových jednáních Turků s britskými vojenskými činiteli bylo pro Řeky jediným vítězstvím přesunutí 28 tureckých divizí do Thrákie, čímž odtud mohlo řecké velení stáhnout většinu svých jednotek do Albánie. O vstupu do války a vytvoření bloku, jak si přesně přál Londýn, však Turci nechtěli ani slyšet. Turecký prezident İnönü rovněž odmítl britský návrh z 31. ledna, kdy Briti nabízeli 100 protiletadlových děl a

---

<sup>21</sup> TEJCHMAN, *Balkán ve válce a revoluci 1939–1945*, s. 241.

<sup>22</sup> Tamtéž, s. 241.

vyslání tří stíhacích a sedmi bombardovacích eskader RAF do Turecka, určených hlavně k bombardování rumunských ropných polí. Inonů zejména poukazoval na špatný stav turecké armády, který mu nedovoloval se zamíchat do válečného konfliktu.<sup>23</sup> Obrovské diplomatické úsilí museli v Ankaře vyvinout i Němci, protože jejich možným vstupem do Bulharska se Turci cítili velice zneklidněni.

Jako nepravděpodobná se zdála i vojenská aliance s Jugoslávií, téměř ze všech stran obklíčenou státy Osy. Jugoslávie se prezentovala rozporuplnou politikou, pramenící z hlubokých rozporů uvnitř samotné země. Její zastaralá a téměř nebojeschopná armáda nemohla účinně odpovědět na útok zvenčí, který mohl přijít na kterémkoli místě 3000 km dlouhých hranic. Jako výrazný problém se později měla ukázat neochota národnostních menšin bránit svoji vlast. *„Na jaře 1941 byla Jugoslávii odhodlána bránit jen menšina populace. Pro Albánce, Maďary či Němce, kteří žili na jejím území, představovala nenáviděnou despocii. S Jugoslávií se zcela neidentifikovala ani většina nesrbských jihoslovanských etnik.“*<sup>24</sup>

Do britsko-německého zápasu o balkánský poloostrov zasáhl i americký prezident Franklin D. Roosevelt, který sem vyslal plukovníka Wiliama J. Donovana. Měl přesvědčit jednotlivé balkánské státy o pevné vůli Washingtonu podporovat Velkou Británii a také ty země, které se postaví německo-italské agresi. Těmto bojujícím zemím USA nabízely vojenské dodávky v rámci chystaného zákona o půjčce a pronájmu. Zároveň měli účastníci takového odporu slíbeno americkou podporu na budoucí mírové konferenci. Po jednání Donovana v Athénách, Bělehradě, Ankaře a Sofii se však americká diplomatická mise nemohla vykázat velkými konkrétními úspěchy.

Události nabraly nový směr 1. března, kdy se Bulharsko podle očekávání připojilo k Paktu tří. *„Bulharsko tak opustilo poslední skromné zbytky neutrality, aby se stalo spojencem jednoho z válčících bloků. A spíše než spojencem se stalo ve skutečnosti satelitem hitlerovského*

---

<sup>23</sup> TEJCHMAN, *Balkán ve válce a revoluci 1939–1945*, s. 226.

<sup>24</sup> PELIKÁN, Jan, *Dějiny Srbska*, Praha: Lidové noviny, 2005, s. 387.

*Německa.*<sup>25</sup> Ihned druhý den začaly německé jednotky s přechodem Dunaje přes již zbudované mosty a směřovaly k bulharsko-řeckým hranicím. To vyvolalo v Athénách zděšení a nové volání o pomoc do Londýna.

Generál Papagos nadále odmítal stažení svých jednotek na řeku Aliakmon, jak navrhovali Britové, odvolávající se na to, že dosud nebyl vyjasněn postoj Jugoslávie a nevyšla navíc jednání o turecké vojenské spolupráci. Řekové argumentovali tím, že dodrží-li Jugoslávie sliby a nepovolí Němcům průchod<sup>26</sup>, bylo by nevýhodné opouštět řeckou část Makedonie. Nakonec bylo mezi oběma spojenci dosaženo kompromisu: řecká vojska měla být stažena z Thrákie a částečně z Makedonie a na Aliakmonu měla být zbudována společná řecko-britská obrana.

Operace „Lustre“, tj. přeprava expedičního sboru z Egypta do Řecka, začala 5. března. První konvoj z Alexandrie byl vyloděn o dva dny později v řeckém přístavu Pireus. Krátce nato do Athén přicestoval velitel generál Wilson. V průběhu března dosáhl počet vojáků expedičního sboru počtu zhruba 60 000 mužů ve složení 2. novozélandské a 6. australské divize, 1. britské tankové brigády a deseti leteckých eskader. Slibovaná 7. australská divize a polská brigáda bylo britské velení nuceno zanechat v Africe z důvodu možného Rommelova protiútoků. Byla to tedy přibližně polovina slíbené britské pomoci.

Na britské námořní konvoje mezi Egyptem a Řeckem již útočil německý X. letecký sbor, avšak bez valného úspěchu. 14. března proto německé velení požádalo Řím o podporu italského námořnictva. Proti britským konvojům byly vyslány dva svazy křižníků – jeden do oblasti severně od Kréty, druhý jižně od ní, k ostrovu Gaudos. Díky znalosti italských námořních kódů Spojenci o připravené akci věděli<sup>27</sup>, a proto odložili plánovaný konvoj a povolali všechny tři svazy Středomořského loďstva. Ve dnech 27.–29. března došlo u řeckého mysu Matapan k největší námořní bitvě druhé světové války ve Středomořském moři.

<sup>25</sup> TEJCHMAN, *Balkán ve válce a revoluci 1939–1945*, s. 245.

<sup>26</sup> Stanovisko jugoslávského ministra zahraničí Cincara-Markoviće na jednání v Německu 28. listopadu 1940.

<sup>27</sup> Tento plán opakovalo velení německé luftwaffe všem podřízeným složkám a Britové německý letecký kód rozluštili již v roce 1940.

Italové ztratili 3 těžké křižníky, 2 torpédoborce a jedna z jejich bitevních lodí byla poškozena. Brity stálo vítězství pouhé 2 letadla. *„Italové již neučinili žádný pokus rušit námořní komunikace mezi Egyptem a Řeckem, ani se neodvážili vyplout na moře v době, kdy Středomořské loďstvo bylo nuceno evakuovat britská vojska z Řecka a později i z Kréty a kdy utrpělo značné ztráty od německého letectva.“*<sup>28</sup>

---

<sup>28</sup> HRBEK, *Salvy na vlnami: Od výstřelů na Westerplatte po zkázu Bismarcku*, Praha: Naše vojsko, 1993, s. 220.

## 2.4 Německý útok na Řecko

Původní německý plán útoku na Řecko počítal s obsazením severních částí země – Makedonie, Thrákie, případně i Thesálie – útokem německých vojsk přes Metaxasovu linii na řecko-bulharské hranici. Po příchodu britského expedičního sboru během března 1941 však německé velení došlo k závěru, že v zájmu vypuzení britského vlivu z Balkánu bude potřeba obsadit celé Řecko. Stupňující se německé válečné přípravy zásadním způsobem zasáhl převrat v Jugoslávii v noci z 26. na 27. března, kdy probritsky orientovaný kabinet, vedený generálem Simovićem, svrhnul proněmeckou Cvetkovićovu vládu. Vedle útoku na Řecko bylo tedy rychle rozhodnuto o úderu na Jugoslávii, kterého se měli účastnit také Italové a Maďaři.

Akce proti oběma „neposlušným“ zemím začala 6. dubna ráno. Německé divize zaútočily na Řecko třemi směry jednak přes Metaxasovu linii, jednak obchvatem přes území Jugoslávie podél řeky Vardar směrem na Soluň a přes Bitolj na Florinu. Základním předpokladem pro úspěšnou protiřeckou ofenzivu bylo rychlé obsazení jugoslávské části Makedonie a následné odříznutí řecké armády s Jugoslávií.<sup>29</sup> Vzdor řecké armády proti Italům udělal na Hitlera dojem. *„Natolik obdivoval statečnost, již Řekové prokázali ve válce s Mussolinim, že nařídil OKW ještě před zahájením tažení propustit všechny zajaté Řeky okamžitě poté, jak bude podepsáno příměří.“*<sup>30</sup>

Proti masám tanků a motorizovaným jednotkám mohli Řekové nasadit pouze necelé čtyři divize, ukryté v pevnostech Metaxasovy linie<sup>31</sup>, zatímco naprostá většina řecké armády, v celkovém počtu 21 divizí, byla nadále na albánské frontě a jen zčásti se opevňovala, spolu s Brity, na Aliakmonské linii. Toto kombinované vojsko pod velením generála Wilsona se stalo známé jako operační svaz W. Wilsonovy připomínky, že *„albánská fronta znamená vážné rozptýlení sil, které váže tři sta tisíc řeckých vojáků a připravuje spojence o veškeré zálohy pro východní a*

<sup>29</sup> HRADEČNÝ, s. 428.

<sup>30</sup> KEEGAN, John, *Druhá světová válka*, Plzeň: Ševčík, 2003, s. 156.

<sup>31</sup> Metaxasova linie se většinou skládala jen z lehkých opevnění a pouze v úseku od průsmyku Rupel k řece Struma se nacházely betonové bunkry s podzemními stanovišti, vybavené potřebnými zbraněmi.

*centrální makedonský sektor operací*<sup>32</sup>, zůstaly nevyslyšeny. Tento problém se měl zanedlouho ukázat jako fatální.

Zpočátku se odpor malých řeckých oddílů na Metaxasově linii vyvíjel slibně. Po tři dny se tyto jednotky bránily útočícím skupinám XVIII. a XXX. německého sboru. Za velkého přispění dvou elitních německých horských divizí však došlo na několika místech pevnostní linie k jejímu prolomení. Výsledek prvních bojů v Řecku byl 9. dubna oznámen zvláštním komuniké německé OKW (Oberkommando der Wehrmacht – Vrchní velení ozbrojených sil): *„Po průlomu tvrdě bráněného Rupelského průsmyku přistoupily horské jednotky k dobývání Soluně. Řecká armáda, která bojovala východně od Vardaru, si uvědomila beznadějnost svého postavení, nabídla svou kapitulaci a složila zbraně.*“<sup>33</sup>

Spoléhání řeckého velení na jugoslávské jednotky, chránící na severu jižní Makedonii, se ukázalo jako špatné. Obsazení jugoslávské Makedonie proběhlo rychle a bez vážnějších bojů. Obsazením Monastirského průsmyku došlo k ohrožení pravého křídla řecké armády v Albánii a zároveň levého křídla společné řecko-britské obrany u Aliakmonu. Řecká armáda v Albánii obdržela rozkaz k ústupu pozdě a po pádu průsmyku Metsovo a města Janiny podepsal generál Georgis Tsolakoglou proti rozkazu velitelství ozbrojených sil kapitulaci.

Spojenecká vojska na Aliakmonske linii se od 9. dubna nejprve bránila na úseku Kajmakčalan – Vermion. Ovšem jakmile západní skupina německých vojsk obsadila města Florinu a Kozani, stáhli se Britové s Řeky z obav obklíčení na linii Olymp – Klisura. Špatná morálka řeckých vojsk, umocněna rychlou porážkou Jugoslávie, otevřená zrada generála Tsolakoglou a rostoucí ztráty svazu W donutily generála Wilsona stáhnout se o 160 kilometrů jižněji na Thermopylskou linii. Pozice Britů v Řecku se zdála být neudržitelná, proto bylo po 20. dubnu jejich jediným cílem zadržet Němce u Thermopyl co nejdéle, aby jádro expedičních sil v pořádku ustoupilo do přístavů, odkud by mohlo být evakuováno na Krétu. O blížící se evakuaci se Churchill později vyjádřil

<sup>32</sup> KEEGAN, *Churchillovi generálové*, Praha: Beta-Dobrovský, 1995, s. 209.

<sup>33</sup> LUCAS, James, *Hitlerovy horské jednotky*, Praha: Naše vojsko, 1994, s. 64.

takto: „*Tehdy jsme stanuli před další z řady evakuací po moři, jež jsme podstoupili už v roce 1940. Organizovaný ústup více než padesáti tisíc mužů z Řecka za podmínek, jaké tam panovaly, mohl být klidně považován za téměř beznadějný úkol.*“<sup>34</sup>

Zatímco se z řeckých přístavů evakovali první vojáci expedičního sboru, v průsmyku u Thermopyl se opevnil zadní voj, tvořený Australsko-novozélandským sborem ANZAC. Obráncům se po těžkých bojích podařilo Němce zastavit až do noci z 24. na 25. dubna, kdy ustoupili na improvizované pozice jižně od Théb, poslední frontou před Athénami. Vlajka s hákovým křížem byla nad Athénami vztyčena 27. dubna. Král Jiří II. a řecká vláda opustili Athény o několik dní dříve a přesunuli se na Krétu. Premiér Koryzis již mezi nimi nebyl. Na bezvýchodnou situaci Řecka a zradou některých vojenských velitelů reagoval tím, že 18. dubna spáchal sebevraždu.

S cílem, odříznout cestu ustupujícím britským a řeckým jednotkám, byl 26. dubna podniknut útok německých výsadkářů na železobetonový most přes Korintský průplav. Byla to jedna z nejúspěšnějších operací německých Fallschirmjägers (němečtí vojenští výsadkáři) během války. „*Kdyby se však uskutečnila o dva dny dříve, mohli Němci odříznout cestu celému britskému expedičnímu sboru.*“<sup>35</sup> Evakuace spojeneckých jednotek začala 24. dubna z malých přístavů Atiky a Peloponésu. Poslední Britové opustili pevninu 30. dubna. Z britského expedičního sboru bylo evakuováno zhruba 80% mužů, tedy přibližně 51 000.<sup>36</sup> Celkově úspěšná akce však byla draze zaplácena. Do konce evakuace Britové ztratili při leteckých útocích 26 lodí, včetně dvou torpédoborců. Královské letectvo ztratilo 209 letadel.<sup>37</sup> Celé území Řecka, včetně Egejských a Jónských ostrovů, bylo obsazeno do 11. května.

I přes rychlou porážku a definitivní ztrátu svého vlivu na Balkánském poloostrově Velká Británie prokázala, že dokáže dostát svým spojeneckým závazkům. Pro generála Wilsona skončilo řecké tažení

<sup>34</sup> CHURCHILL, *Druhá světová válka, III. díl*, s. 232.

<sup>35</sup> GRYNER, Peter, H., *Největší výsadkové operace v dějinách*, Praha: Erika, 1998, s. 107.

<sup>36</sup> Včetně příslušníků královského námořnictva a několika tisíc Řeků, Jugoslávců, Kypřanů a Palestinců.

<sup>37</sup> TEJCHMAN, *Balkán ve válce a revoluci 1939 – 1945*, s. 267.

předvídatelnou, avšak čestnou porážkou, kterou nezavinil vlastními chybami. 1. května své ženě Hester napsal: „*Tak skončilo vojenské dobrodružství, jakého se, doufám, už nikdy nezúčastním. Politické úvahy převážily nad vojenskými a dovedly nás k hazardu spoléhajícímu se na kvality balkánských spojenců.*“<sup>38</sup> Závěrečná epizoda balkánského tažení se měla záhy odehrát na Krétě, kam se uchýlila většina britského expedičního sboru a řecká vláda.

---

<sup>38</sup> KEEGAN, *Churchillovi generálové*, s. 212.



## 3 Boj o Krétu

### 3.1 Budování obrany na ostrově

Z vojenského hlediska měla Kréta strategicky významnou pozici. V německých plánech měly letiště na Krétě sloužit jako letecké základny pro útok na britské pozice v Egyptě. Obsazením ostrova by navíc Britové přišli o možnost ohrožovat vojenské cíle na Balkánském poloostrově, zvláště potom rumunská naftová pole, na kterých bylo Německo do velké míry závislé. Britové navíc hodlali ostrov využít k důležité ochraně Malty a jako nástupní prostor k plánovanému obsazení italské ostrovní pevnosti Rhodos.

Poprvé se Kréta dostala do popředí zájmu v říjnu 1940, kdy Italové zaútočili na Řecko. V Londýně se rozhodlo, že Kréta bude vojensky obsazena a proměněna v pevnost. Do zátoky Suda bylo přivezeno několik protiletadlových baterií a námořních děl. Churchillovy plány byly takové, že zde mělo být za pomoci místního obyvatelstva vybudováno letiště a měla být vytvořena opevněná námořní základna. Námořnictvo spolu s brigádou pěchoty mělo z obyvatel na Krétě vytvořit alespoň jednu divizi, vycvičenou a vedenou britskými důstojníky.<sup>39</sup>

Generál Wavell byl ovšem zaměstnaný boji v severní Africe a budováním obrany na Maltě. Odeslání dvou divizí do Řecka, jak požadoval Churchill, oslabovalo britské vojsko v pouštních bojích proti vojskům Osy. Kréta se tak dostala do pozadí. Plán na obranu ostrova neexistoval a obyvatelstvo, místo aby bylo mobilizováno do obranných prací, se věnovalo zemědělství.<sup>40</sup> Rommelova protiofenziva v severní Africe, proněmecké povstání v Iráku, boje v Sýrii proti Vichistické Francii a útok Němců na Řecko byly tak dobře načasované události, že se Krétě jistou dobu nevěnovala žádná pozornost. „*Wavell dozajista ostrov přehlížel, navzdory opakovanému zdůrazňování jeho důležitosti, ke kterému docházelo nejméně od října 1940.*“<sup>41</sup>

<sup>39</sup> GRYNER, *Kréta 1941 – Okřídlená invaze*, Praha: Magnet-Press, 1995, s. 76.

<sup>40</sup> Na Krétě se v tu dobu nacházelo 400 000 jejích obyvatel a 15 000 válečných zajatců. Ti všichni mohli být zapojeni do obranných prací.

<sup>41</sup> KEEGAN, *Churchillovi generálové*, s. 104.

Od listopadu do dubna se na Krétě vyměnilo šest velitelů. Plánovalo se podminování přistávacích ploch na severu, postavení silniční komunikace mezi Sudským zálivem a letišti, na níž by mohly být dopraveny posily z Egypta, dobudování letiště na jihu a vyzbrojení Kréťanů. Nic z toho se však za šest měsíců nestalo. Ani nově zformovaná krétská pěší divize zde nezůstala a byla poslána na pomoc do Řecka. Až první zprávy z Řecka o hrozící porážce a evakuaci přiměly hlavní štáb ozbrojených sil na Středním východě k tomu, aby se na Krétu odeslaly důležité posily.

Po poradě s generálem Wilsonem, určil Wavell velitelem „Creteforce“ (jednotky bránící Krétu) hrdinu první světové války a osobního Churchillova přítele novozélandského generála Bernarda Freyberga. Byla to nevděčná funkce, ve které se od samého počátku musel potýkat s řadou problémů. Vedle množství demoralizovaných vojáků evakuovaných z Řecka, bez výzbroje a výstroje, se musel vyrovnat s absencí moderních letounů. Proti náletům Luftwaffe se tak byl nucen bránit zastaralými stíhačkami Gloster Gladiator. V prvních dnech se Freyberg rovněž musel obejít bez štábu, map, obranného plánu, zpravodajské a proviantní služby. Znalosti cest a silnic byly také tristní – *„nikdo například nevěděl, že silnice vedoucí na jih do Skafie nevede až do přístavu, ale končí na útesu nad městem.“*<sup>42</sup>

Počet obránců na Krétě čítal 40 000 mužů složených z Britů, Australanů, Novozélandčanů a pravidelné řecké armády. Ta však byla tvořena převážně nováčky a záložníky, *„kteří měli jednu pušku na šest lidí a pět patron na pušku.“*<sup>43</sup> Přínosem nebyly ani jednotky Australanů, z nichž polovina nebyla řádně vedena v jednotkách a byla bez velitelů. Pro začátek bylo důležité všechny jednotky zorganizovat, dát jim velení a zbraně. *„Byli tu řidiči bez aut, dělostřelci bez děl, spojaři bez radiostanic, poddůstojníci bez funkcí a jednotky bez důstojníků a k nim se připojily i stovky dezertérů, ulejšáků a simulantů, kteří se nechali evakuovat*

---

<sup>42</sup> GRYNER, *Kréta 1941*, s. 81.

<sup>43</sup> KEEGAN, *Druhá světová válka*, s. 163.

z Řecku v domnění, že jejich cesta skončí v zázemí severoafrické fronty.“<sup>44</sup>

Největší problém však představoval nedostatek zbraní, protože většinu těžké techniky byli Britové nuceni zanechat v Řecku. Obráncům scházely především pušky, protiletadlová děla, pěchotní zbraně, radiová zařízení a hlavně letadla. Novozélandčan Charles Upham, držitel dvou Viktoriiných křížů, později napsal: „*to bylo žebrácké tažení, minomety bez upevňovacích stojanů, kulomety Vickers bez trojnožek.*“<sup>45</sup> V Londýně o této vážné situaci neměli ani tušení. Freyberg navíc obdržel z Káhiry rozkaz, aby neničil letiště, což se později ukázalo jako jedna z nejfatálnějších chyb britského velení. Přitom k zaminování nebo poškození přistávacích ploch byl dostatek času.

Důležitou roli v té době sehrál systém ULTRA, díky němuž Britové dešifrovali nepřátelské kódy a dozvěděli se tak, že bude podniknut mohutný výsadkový útok na ostrov. Generál Freyberg si byl vědom, že se svými jednotkami nebude schopný německý útok zastavit, proto 1. května informoval svoji novozélandskou vládu, aby urgovala v Londýně o poskytnutí posil, nebo bude muset požádat o stažení Creteforce do Egypta. To skutečně přineslo ovoce a několik dní později již začaly na Krétu proudit první zásobovací konvoje. Z požadovaných 20 000 pušek, tanků a děl však Wavell poskytl pouze 6 tanků, několik baterií protiletadlových kanonů a asi 50 polních děl, z nichž jich byla řada s poničenými mířidly nebo bez střeliva.<sup>46</sup> V konvojích z Egypta většinou přicházely opotřebované zbraně ve velmi špatném stavu. Konvoje s vojenským materiálem a proviantem směřujících z Egypta byly navíc vystaveny nové ofenzivě luftwaffe, proto z 27 000 tun naloděných zásob dorazilo na Krétu pouze 3000 tun.

Freyberg se svým štábem předpokládali spíše námořní útok než výsadkový, navzdory poměrně přesným zpravodajským informacím o německých plánech. Severní pobřeží ostrova bylo rozděleno do tří obranných sektorů zahrnujících přístav Suda a letiště v Maleme, dále

---

<sup>44</sup> GRYNTER, *Kréta 1941*, s. 82.

<sup>45</sup> KEEGAN, *Druhá světová válka*, s. 162.

<sup>46</sup> GRYNTER, *Kréta 1941*, s. 83.

oblasti kolem Rethimnonu a Héraklionu. Vesnici Perivolia, kde se ukrýval řecký král i s doprovodem, bránily dva prapory řecké armády. Se stupňujícími se útoky Luftwaffe byly 17. května z ostrova odvolány poslední britské stíhačky. Německá letecká převaha nad Brity tak byla úplná. Do Egypta bylo rovněž evakuováno 9000 mužů, kteří neměli zbraně a začali být na obtíž. Na ostrově se však stále nacházely tisíce neozbrojených vojáků, kteří spolu se stovkami uprchlíků z Řecka přispívali k rozkladu vojenské morálky.

K odražení německého vylodění na severním pobřeží Kréty admirál Cunningham povolal z Alexandrie tři flotily torpédoborců posílené křižníky a další flotilu dvou bitevních lodí s pěti torpédoborci. Jako záloha byly v Alexandrii ponechány další dvě bitevní lodě spolu s letadlovou lodí a pěti torpédoborci. V zátocě Suda navíc kotvila flotila rychlých člunů.<sup>47</sup> Po odvolání posledních letadel z Kréty však Cunningham nemohl využít leteckého krytí před Luftwaffe. *„Ani letadlová loď Formidable nemohla poskytnout potřebnou ochranu, neboť po předchozích operacích jí zbyly pouze čtyři bojeschopné stíhačky.“*<sup>48</sup> Britské se tak musely spoléhat jen na vlastní protiletecké zbraně.

Dva dny před zahájením útoku, 18. května, novozélandská protiletadlová obrana sestřelila dva německé letouny a jejich posádky byly zajaty. *„Němečtí letci potvrdili, že německá výsadeková akce se má uskutečnit do 48 hodin.“*<sup>49</sup> Německý plán již tedy nebyl žádným tajemstvím. To byla ale skutečně jedna z mála výhod pro obránce Kréty.

---

<sup>47</sup> GRYNER, *Největší operace v dějinách*, s. 117.

<sup>48</sup> HRBEK, s. 231.

<sup>49</sup> KOPEČNÝ, Petr, *Pozor, parašutisté!*, Praha: Merkur, 1993, s. 37.

### 3.2 Německé výsadkové vojsko

K rozvoji parašutismu a vzniku prvních výsadkových jednotek začalo docházet ve 30. letech. Prvních úspěchů na tomto poli dosahovali Italové, ovšem skutečnou výsadkářskou velmocí se stal až Sovětský Svaz. Rudá armáda překvapila svět v roce 1935, kdy na vojenských manévrech u Kyjeva hromadně seskočilo 700 parašutistů. O rok později jich bylo vysazeno 1200. Následujícího roku se tento počet zvýšil na 2200 mužů a v roce 1938 došlo dokonce k vysazení 3000 výsadkářů.<sup>50</sup> Zatímco Západ tato revoluční novinka příliš neoslovila, německá generalita byla úspěchy Sovětů nadšena. Budování německých elitních výsadkových jednotek na sebe nenechalo dlouho čekat.

První jednotka výsadkářů byla v Německu založena roku 1933. Jednalo se o policejní „létající oddíly“ sloužící k potlačení odpůrců nacistického režimu. První výsadková jednotka oficiálně vznikla v roce 1936, tedy v době, kdy už Hitler zcela nepokrytě budoval novou armádu a zbrojní průmysl pracoval na plné obrátky. V dubnu 1938 byl vytvořen 1. prapor, který se stal základem nově budovaného parašutistického pluku. Nedílnou součástí výsadkářských jednotek byly také kluzákové síly. Ještě téhož roku se velitelem německých výsadkových vojsk stal generálmajor Kurt Student, pozdější mozek německé invaze na Krétu. Pod jeho velením vznikla 7. výsadková divize. Student jí vtiskl neobyčejně bojovného ducha a vytvořil z ní elitu německé armády.<sup>51</sup>

Prvního nasazení v boji se němečtí výsadkáři dočkali v tažení proti Dánsku a Norsku. V Dánsku dostali za úkol obsadit nejdůležitější mosty a letiště a při jeho plnění se nesetkali s vážnějším odporem. V Norsku byla situace složitější, země se útočníkům bránila. Výsadkáři se zde vyznamenali při dobytí letišť u Osla a Stavangeru a při dobývání Narviku. Mnohem významnější úlohu ovšem měla německá výsadková vojska dostat v rámci obsazení Holandska a Belgie. V Belgii měla za úkol obsadit mosty přes Albertův kanál a omezit činnost jedné z nejsilnějších pevností na světě, Eben Emael, ještě před příchodem pozemních vojsk. Výsadkáři přistáli kluzáky na střeše pevnosti a pomocí náloží a granátů

---

<sup>50</sup> GRYNER, *Největší výsadkové operace v dějinách*, s. 25.

<sup>51</sup> GRYNER, *Kréta 1941*, s. 30.

postupně umlčeli její obránce.<sup>52</sup> Odvážně provedená akce si vyžádala jen několik mrtvých a otevřela cestu do nitra Belgie. V Holandsku byly provedeny výsadky s cílem obsadit důležité letiště a mosty. Němci zde utrpěli větší ztráty než v Belgii. „*I přes neúspěch u Haagu, akce parašutistů a letecké pěchoty u Rotterdamu a belgické pevnosti Eben Emael prokázaly, že poměrně slabé jednotky, je-li jich vhodně použito, mohou účinně napomoci dosažení rychlých vojenských úspěchů.*“<sup>53</sup> Po pádu Francie měla brzy následovat invaze na Britské ostrovy (plán „Seelöve“), ale jelikož se Luftwaffe nepodařilo ovládnout vzdušný prostor nad Velkou Británií, k dalšímu nasazení německých výsadkářů došlo až během řeckého tažení.

Jelikož se dalšího uplatnění v boji výsadkáři dočkali až při tažení na Balkáně, mohli nyní využít čas k hodnocení dosavadních operací a uvědomění si vlastních chyb. Pracovalo se na zlepšení technického stavu jednotek a došlo k vypracování nových metod podpory parašutistů těžkými zbraněmi. Akce v Holandsku totiž ukázaly, že bez podpory těžkých zbraní se omezené počty výsadkářů můžou jen těžko bránit proti nepřátelské pěchotě. Po zkouškách v létě 1940 bylo uvedeno do praxe shazování lehkých a protitankových děl na více padácích. Vylepšení se dočkaly i kontejnery pro pěchotní zbraně, které byly shazovány spolu s výsadkáři.<sup>54</sup>

Co se týče výzbroje a výstroje výsadkářů, jedním z největších problémů byla nemožnost mít u sebe hlavní zbraň při seskoku. Při dopadu totiž reálně hrozilo, že se o ni parašutista zraní. „*Jako velice nerozumné se ukázalo upevňovat zbraň pod padákový postroj, neboť náraz při otevření padáku ji zamáčkl výsadkáři do hrudi.*“<sup>55</sup> Pěchotní zbraně spolu s municí se shazovaly ve speciálních kontejnerech o hmotnosti 150 kg. Po zbavení se padáku museli parašutisté co nejdříve kontejnery vyhledat, a pokud se zrovna ocitli v nepřátelské palbě,

---

<sup>52</sup> MCGUIRL, Thomas, *Němečtí parašutisté: Bojové jednotky 1939–1945*, Praha: Naše vojsko, 2004, s. 40.

<sup>53</sup> KOPEČNÝ, s. 32.

<sup>54</sup> GRYSNER, *Největší výsadkové operace v dějinách*, s. 103.

<sup>55</sup> ROTTMAN, Gordon L., *Taktika vzdušných výsadkových vojsk ve 2. Světové válce*, Praha: Grada, 2007, s. 27.

docházelo k vysokým ztrátám. Během seskoku měli u sebe pouze bojový nůž, pistoli se dvěma zásobníky po 8 ranách a výjimečně i zvláštní obušek (Totschlager) či různé pěštní zabijáky. Teprve postupem času se zaváděl na prsou připevněný samopal Schmeiser se dvěma zásobníky a čtyři ruční násadkové granáty.<sup>56</sup> K výsadkovým operacím se využívalo dopravních letounů Junkers Ju 52. Při bojovém nasazení dokázaly nést buď 12 parašutistů a 4 kontejnery se zbraněmi a s materiálem, nebo 20 pěšáků vybavených plnou polní. Kluzákové síly pro přepravu využívaly letounů DFS 230, který včetně dvou pilotů dokázal nést osm plně vyzbrojených vojáků. Po přistání oba piloti odklopily kryt kabiny a přidali se k útočící skupině střelců.<sup>57</sup>

---

<sup>56</sup> GRYNER, *Největší výsadkové operace v dějinách*, s. 35.

<sup>57</sup> MCGUIRL, s. 36.

### 3.3 Plány operace Merkur

Generál Student našel další uplatnění výsadkářů v květnu 1941. Britové byli z Řecka vytlačeni a opevnili se na Krétě. Dobytí ostrova ze vzduchu by bylo novinkou měnící stávající vojenské doktríny. A Hitler, stále ještě pod dojmem úspěchů výsadek v Belgii a Holandsku, byl tomuto revolučnímu novátorství velice nakloněn. Vypracováním dvou variant provedení invaze byli pověřeni generálové Student a Löhr. Dne 28. dubna vydal Hitler rozkaz č. 28 a nařídil operaci „Merkur“. XI. letecký sbor, který nyní zahrnoval výsadková vojska, vyhlásil pohotovost. *„Výsadek měl být proveden v síle 22 750 mužů, z čehož mělo být 750 přepraveno kluzáky, 10 tisíc padáky, 5 tisíc letouny a zbytek 7 tisíc námořní cestou.“*<sup>58</sup> K operaci měla být použita letiště v jižním Řecku. Přepravu a letecké zajištění dostala za úkol 8. Luftflotte (letecká armáda) s více než tisíci letouny.

Nyní měla důležitou úlohu sehrát německá vojenská rozvědka Abwehr, která měla zjistit, jaké úrovni dosahuje spojenecká obrana na ostrově. Z odposlechů britských radiogramů se usuzovalo, že většina spojeneckých evakuovaných jednotek nebyla přesunuta na Krétu, nýbrž do Alexandrie. Dle zpravodajců měl být ostrov bráněn zbytky dvou až tří řeckých divizí a jednou britskou divizí generála Freyberga, složenou z koloniálních vojáků. Tento názor podpořil i letecký průzkum, který žádnou kompaktnější obranu Britů nezaznamenal. Němcům nevěděli, že veškerý pohyb obránců probíhal většinou za tmy a že Freyberg nařídil většině protiletadlových baterií mlčet a šetřit munici až do opravdové invaze.

Abwehr rovněž velmi podcenil roli krétského obyvatelstva. Očekával spíše přátelské uvítání. Předpokládal, že na ostrově existuje „pátá kolona“ připravena bojovat po boku Němců. Výsadkářům se měla přihlásit pod krycím jménem „Major Bock“.<sup>59</sup> To však byly naprosto mylné představy. Kromě několika špiónů totiž většina Kréťanů sympatizovala s Brity. *„Víc než šest tisíc domorodců, vyzbrojených vším možným od*

---

<sup>58</sup> KOPEČNÝ, s. 37.

<sup>59</sup> HOYT, s. 80.



*kos, lopat, motyk a předovek až po moderní zbraně, připravilo německým parašutistům velmi nepříjemné uvítání.*<sup>60</sup>

Prvním úkolem německého velení bylo shromáždit invazní jednotky na Peloponésském poloostrově. Problémem se ukázal být přesun 22. divize letecké pěchoty, jejíž členové právě hlídali naftová pole v Rumunsku a letadla na jejich přesun nebyla k dispozici. Student se je tedy rozhodl nahradit 5. horskou divizí generála Julia Ringela, která se osvědčila v bojích u Metaxasovy linie. Jejich vynikající výcvik a zkušenosti s bojem v horském terénu hodlal využít i na Krétě.<sup>61</sup> Horští myslivci měli být na ostrov přesunuti kluzáky po dobytí prvního letiště výsadkáři a také námořním výsadkem, který by s nimi dopravil i těžké zbraně. Nejprve však tyto jednotky čekalo seznámení s přepravou letadlem a základní výsadkářský výcvik, s čímž dosud neměli zkušenosti.

Vedle jednotek bylo na provizorně vybavených řeckých letištích potřeba shromáždit také střelivo, pohonné hmoty a ostatní materiál. Dopravní Junkersy XI. sboru byly v havarijním stavu a musely projít generální opravou, která narychlo proběhla v dílnách v Německu. Den „D“, původně plánovaný na 15. květen, musel být z důvodu nedodržení původního rozvrhu zrušen. Komplikace nastaly i s havárií cisternové lodi s leteckým benzínem, která uvízla v Korintském průplavu. Pohonné hmoty dorazily až 18. května a útok tak byl nově stanoven na 20. květen. Letecký sbor pod velením generála Richthofena měl pro invazi k dispozici 228 bombardérů Heinkel 111, 205 střemhlavých bombardérů Ju 87, 233 stíhacích Messerschmitt Bf 109 a Bf 110 a 50 průzkumných letadel Ar 196. Přepravu jednotek mělo zajistit 500 dopravních Ju 52 a 80 kluzáků DFS 230.<sup>62</sup>

Plán Studenta se spoléhal na moment překvapení a na naprostou leteckou převahu. Výsadkáři byli rozděleni do tří operačních skupin: Západ, Střed a Východ. Krycí názvy těchto třech operací byly označeny jako „Komet“, „Mars“ a „Orion“. Vzhledem k nedostatečnému počtu dopravních prostředků nebylo možné vysadit všechny tři skupiny, proto

<sup>60</sup> GRYNER, *Největší výsadkové operace v dějinách*, s. 115.

<sup>61</sup> LUCAS, s. 75.

<sup>62</sup> HRBEK, s. 230.

byl útok naplánován do dvou vln. První měla zaútočit ráno na letiště v Maleme, přístav Suda a město Canea. Druhá vlna, startující po poledni, měla dobýt letiště v Rethimnonu a Héraklionu. Studentovým cílem bylo zmást obránce současně provedenými výsady na více místech. Po zajištění některého z letišť měly Junkersy dopravit 5000 Ringelových horských myslivců.<sup>63</sup>

Další fází operace byl námořní výsadek zbylých 6000 mužů horské divize na západní části severního pobřeží Kréty. Pro tento úkol se shromáždila malá flotila řeckých nákladních lodí a kaiků. *„Každý kaik měl nalodit rotu horských myslivců, asi 90 mužů, a zbytek 38 zrekvírovaných plavidel měl dopravit 4 000 mužů a většinu těžké výstroje.“*<sup>64</sup> Dva tyto konvoje měly namířeno do Maleme a Héraklionu. Italské námořnictvo, ochromené po prohrané bitvě u Matapanu, poskytlo pro jejich ochranu pouze 2 torpédoborce, několik torpédovek a minolovek. Během dne však měly být konvoje chráněny ničím neohrožovanou Luftwaffe.

Den před německým útokem už bylo na letištích v Řecku vše náležitě připravené. Výsadcáři se od velitelů dozvídali podrobnosti a cíle operace. Důstojníkům a poddůstojníkům bylo sděleno, že mají očekávat posily ze vzduchu a z moře. Luftwaffe ten den ještě více zesílila bombardování ostrova, s cílem oslabit obranu nepřátel. Dokonce i obráncům Kréty už začalo být jasné, že invaze musí přijít každým okamžikem. Obě válčící strany čekala krutá a krvavá bitva na život a na smrt.

---

<sup>63</sup> GRYNER, *Kréta 1941*, s. 73.

<sup>64</sup> LUCAS, s. 76.

### 3.4 Německý útok

S ranním rozbřeskem odstartovaly z řeckých letišť bombardovací a stíhací letouny, následované 500 plně naloženými dopravními letadly Ju 52, z nichž asi 60 za sebou vlekl kluzáky. Letecký útok se zaměřil na plánovaná místa seskoků výsadkářů, tedy oblast kolem letiště v Maleme. Obránci se z ničivého bombardování ještě ani nestačili vzpamatovat a na obloze náhle spatřili německé kluzáky. Začala invaze.

Za nepřesné palby protiletectkých děl přistávaly kluzáky v trojúhelníku kolem letiště. Mnoho Němců bylo zabito ještě dříve, než se vůbec dostali z letadel, protože hned po přistání na ně byla soustředěna palba obránců nebo kluzáky havarovaly. Velitel úderného pluku Komet, generál Meidl, byl těžce raněn a po několika dnech evakuován zpět do Řecka. Mezitím začali nad Maleme seskakovat první parašutisté. K ovládnutí letiště bylo klíčové držení kóty 107, bráněnou 22. praporem Novozélandců pod velením podplukovníka Andrewa. Mnoho výsadkářů bylo zabito ještě před dopadem na zem a ti, co přežili, se shromáždili v družstvech a útočili na bráněný vrch a letiště.

Ztráty výsadkových praporů kolem Maleme byly opravdu strašlivé. *„Jedna rota III. praporu z 1. úderného pluku měla 112 mrtvých z celkového počtu 126. Ze 600 příslušníků praporu bylo 400 mrtvých ještě před sklonkem dne.“*<sup>65</sup> Prapor majora Scherbera prakticky přestal existovat. Pamětníci později vyprávěli, že boj se podobal honu na kačeny. K masakrům německých vojáků přispěli i rozzuření Kréťané. Ve vesnici Modhion na Němce útočili i starci a ženy s dětmi.<sup>66</sup> Velitel vojenské věznice ve vesnici Pírgos dokonce vydal zbraně vězňům a ti během chvíle zastřelili na sto Němců.<sup>67</sup> Oboustranný útok na letiště ztroskotal. První úderný pluk, který byl považován za elitu Wehrmachtu, za první den utrpěl téměř 50 procentní ztráty, aniž by dosáhl svých vytyčených cílů.

Když útok na letiště z východu ztroskotal, Meidl byl nucen zreorganizovat 2. a 4. prapor a podniknout noční rozhodný útok proti novozélandským pozicím. Jednotky plukovníka Andrewa svůj sektor

<sup>65</sup> KEEGAN, *Druhá světová válka*, s. 165.

<sup>66</sup> KIRIAKOPOULOS, George S. *The Nazi Occupation of Crete: 1941–1945*, 1995, s. 10.

<sup>67</sup> KOPEČNÝ, s. 39.

úporně bránily celý den, docházela jim munice a se soumrakem jich byla již jen polovina. Andrew navíc ztratil radiové spojení s velitelstvím a požadovaných posil se nedočkal. V zoufalosti nařídil protiútok dvaceti vojáků, podporovaných dvěma těžkými tanky, z celkových 6 umístěných na ostrově. První tank měl ovšem závadu. „*Později se ukázalo, že dodané dělostřelecké náboje jsou jiného druhu a nehodí se pro jeho 40 mm dělo.*“<sup>68</sup> Druhý tank uvízl ve vyschlém řečišti mezi balvany. Novozélandský protiútok nevyšel a Andrew se v bezmocnosti rozhodl kótu 107 opustit, s čímž velení souhlasilo. „*Celá pátá brigáda, která by mohla přijít pahorku 107 na pomoc asi s 1700 pěšáky, se uložila na noc a její velitel netušil, že svou nečinností ohrožuje celou britskou obranu Kréty.*“<sup>69</sup>

Od rána mezitím probíhaly boje také o sedm kilometrů východně od Maleme. Poblíž města Chania byl vysazen 3. výsadkářský pluk s praporem divizních ženistů. První prapor měl za úkol blokovat silnici Chania-Suda. Druhý prapor seskočil u města Galatas, kde měl zajistit okolní výšiny. Východně od Galatas byl vysazen 3. prapor, který měl obsadit přístupové cesty vedoucí na západ k Maleme.<sup>70</sup> Parapluk byl navíc doplněn dvěma údernými rotami, které měly přistát v jižní části poloostrova Akrotiri, kde měly zničit protiletectvé baterie a obsadit vojenskou radiostanici.

Výsadkáři 3. pluku narazili na přesilu Novozélandčanů a Řeků. Opakovala se situace z Maleme. První a druhý prapor se musely spojit a zaujmout obranné pozice. Třetí prapor byl vysazen v rozptylu tří a půl kilometrů a zůstal odříznut od zbytku pluku. Úkol nesplnily ani obě úderné rotы, jejichž kluzáky rozptýlila protiletectvé obrana po celém poloostrově Akrotiri. Plukovník Heidrich, který pluk vedl, shromáždil asi 1000 z původních 3000 mužů a zaútočil na Chanii a přístav Suda. Aby si však zajistil levé křídlo, musel nejdříve obsadit vyvýšeniny kolem Galatasu.<sup>71</sup>

---

<sup>68</sup> GRYNER, *Kréta 1941*, s. 100.

<sup>69</sup> HOYT, s. 92.

<sup>70</sup> GRYNER, *Největší výsadkové operace v dějinách*, s. 120.

<sup>71</sup> GRYNER, *Kréta 1941*, s. 102.

První Heidrichův útok Novozélandčané odvrátili. Druhý německý pokus byl již úspěšnější, ale při nočním protiútoky Novozélandčanů byli Němci nuceni ustoupit. Student Heidrichovi nařídil vybudovat obranu a vyčkávat. Jediný z cílů, který 3. pluk splnil, bylo zabránění Britům, aby posílily své jednotky bojující o letiště v Maleme. Ve stejnou dobu se už bojovalo i u Rethimnonu a Héraklionu, kde byla v odpoledních hodinách vysazena druhá vlna německých výsadkářů.

Letiště u Rethimnonu bylo německými zpravodajci označeno za místo s nejslabší posádkou obránců, proto se útoku zúčastnilo nejméně jednotek ze všech čtyř invazních skupin. Okolí letiště však bránily dva prapory zkušených Australanů po 600 mužích, několik dělostřeleckých baterií a dvě kulometné čety. Obránce rovněž doplnil prapor řecké policie v počtu 800 mužů a asi 2500 řeckých vojáků, z nichž však mnozí neměli žádné zbraně.<sup>72</sup> Spojenecké jednotky trpěly vážným nedostatkem zbraní a munice. *„Na každé protitankové dělo připadalo pouze pět nábojů a pro čtyři minomety měli k dispozici osmdesát 3palcových granátů. Měli nedostatek munice pro kulomety i pro pěchotu.“*<sup>73</sup> Terén však nabízel výhodnou polohu pro obranu. V hustých olivových hájích a vinicích se skrývala protiletadlová děla, která výsadkářům ze začátku působila velké ztráty.

Velitelem 2. výsadkového pluku o počtu zhruba 1500 mužů byl zkušený plukovník Sturm. Studentův plán počítal s útokem na letiště z několika stran, jako tomu bylo u Maleme. Následně mělo být obsazeno město Rethimnon a plán poté počítal s podporou jednotek bojujících u přístavu Suda.

Německý útok dvěma prapory na východní okraj letiště narazil na úpornou australskou obranu plukovníka Campbella. Během večera a noci Australané Němce úspěšně odráželi a při následném protiútoky získali řadu zajatců. Oba německé prapory ztratily většinu svých důstojníků. Zbytky 1. a 4. praporu se pod vedením majora Kroha opevnily v troskách továrny na olivový olej v Stravromenos. Obklíčení výsadkáři se

---

<sup>72</sup> HOYT, s. 105.

<sup>73</sup> Tamtéž, s. 105.

Australanům vzdali až 26. května, kdy jim došla veškerá munice a potraviny.<sup>74</sup>

Zbývající třetí prapor ztratil dvě roty vysazením na špatných místech v oblasti pobřežních hřebenů, kde byly zničeny kulometnou palbou Australanů. Zbytek praporu přistál podle plánů západně od řeky Platanos a zahájil postup na Rethimnon. Na východním kraji města byli výsadkáři zastaveni krétskou policií a ozbrojeným obyvatelstvem. Útok na město byl odložen na ráno a Němci zaujali před městem obranná postavení.<sup>75</sup> Sturmův útočný pluk po prvním dni nesplnil žádný ze svých cílů, o čemž Student vůbec nevěděl. Německá četa spojařů byla postupně zničena a spojení s velením v Athénách tak postupně zaniklo.

Poslední z německých výsadků 20. května směřoval na Héraklion. Město se mohlo pyšnit moderním přístavem i letišťem. Přesto byl počáteční útok Němců zaměřen více na západ Kréty, a to z toho důvodu, že Chania byla hlavním městem. Sektor Héraklionu byl bráněn 14. britskou pěší brigádou tvořenou třemi prapory Britů, praporem Australanů a třemi řeckými pluky pod vedením brigádního generála Chappela. Proti nim Student nasadil 1. výsadkový pluk, doplněný druhým praporem 2. pluku, celkem 2000 mužů pod velením plukovníka Bräuera.

Stejně jako ostatní výsadky, i tento dopadl pro útočníky tragicky. Bombardování letouny bylo efektní, ale málo účinné. Zamaskovaná protiletectká děla zůstala nedotčena a ani opevnění nebylo příliš poškozeno. Poté následovaly výsadky a obránci zahájili na snášející se výsadkáře prudkou palbu, při níž bylo zničeno patnáct letadel. *„Bylo zřejmé, že německá výzvědná služba naprosto mylně informovala velitelství o síle a charakteru britské obrany. Očekávali, že provedou výsadek na poměrně snadný cíl, a místo toho seskočili do učiněného pekla.“*<sup>76</sup>

Pokus o dobytí města třetímu praporu nevyšel, protože narazil na velký počet Řeků, bránících jeho ulice. Druhý prapor byl téměř celý zlikvidován hned po přistání přesnou palbou Britů a Australanů. Zbylí

---

<sup>74</sup> KOPEČNÝ, s. 43.

<sup>75</sup> GRYNER, *Kréta 1941*, s. 105.

<sup>76</sup> HOYT, s. 102.

vojáci druhého praporu se v noci spojili s prvním praporem, který byl vysazen jižně, téměř 5 mil od plánovaného cíle. Tato úderná skupina jako jediná nenavázala radiové spojení se štábem v Řecku.

První den boje o Krétu stál německé výsadkové síly téměř 1000 mužů. Nebylo obsazeno žádné ze tří letišť a velení v Athénách neskrývalo své rozladění. Podle zpráv z Kréty se zdálo, že postavení výsadkářů visí na vlásku a případný spojenecký protiútok by ukončil veškeré snahy o ovládnutí ostrova. První optimistická zpráva přišla až po nočním obsazení kóty 107 u letiště v Maleme, ze které ustoupil zoufalý Andrew.

Jednotky obránců utrpěly daleko menší ztráty, ovšem i jejich situace byla vážná. Útočníků bylo daleko více, než velení očekávalo a množství výsadkářů bylo zdánlivě nevyčerpatelné. Celodenními útoky Luftwaffe byly spojenecké jednotky značně demoralizovány a navíc každým okamžikem očekávaly útok z moře. Freyberg na konci dne Wavella informoval: *„Dnešek je těžký. Jsme vystaveni silnému tlaku. Prozatím, alespoň jak doufám, máme v rukou letiště v Rethimnonu, Héraklionu a Maleme a také oba tyto přístavy. Udrželi jsme je ovšem jen o vlásek a bylo by ode mne nesprávné, kdybych vám předkládal optimistický obrázek.“*<sup>77</sup>

Po obsazení klíčové kóty 107 a zjištění, že západní část letiště v Maleme je mimo dosah britského dělostřelectva, bylo v Athénách rozhodnuto o vyslání posil právě do této oblasti. Během dne bylo na několika místech v sektoru Maleme vysazeno zbývajících 600 parašutistů, kteří byli v Řecku ještě k dispozici, a vysláno bylo i několik Ju 52 se zásobami a střelivem. Zadní voj Novozélandčanů způsobil i těmto výsadkům vysoké ztráty, ale kóta 107 nadále zůstala v německých rukou. Na řadu nyní měli přijít horší myslivci generála Ringela. Student zariskoval a na letiště v Maleme poslal v Junkersech prapor o síle 800 mužů.<sup>78</sup> Těžiště celé invaze tak bylo přeneseno na západní pobřeží Kréty.

---

<sup>77</sup> CHURCHILL, *Druhá světová válka, III. díl*, s. 288.

<sup>78</sup> GRYNER, *Kréta 1941*, s. 111.

Situace na letišti v Maleme byla značně nepřehledná. Přistávací plocha byla lemována zničenými letouny, proto nebylo jednoduché přistát. Navíc na přistávající letadla neustále dopadaly dělostřelecké granáty a páčila kulometná postavení Novozélandců. Část horských jednotek se okamžitě po přistání vydala k Maleme, kde podpořila vyčerpané výsadkáře. Druhá část měla připravit přistání námořního výsadku. Zbylé jednotky směřovaly na jih, kde měly zajišťovat prostor pro možný britský obchvat německých pozic.<sup>79</sup> Ten den Němci obsadili i východní část letiště. Tolik potřebný protiútok obránců byl podniknut pouze dvěma prapory, které byly snadno odraženy. „Němci měli k dispozici 1800 bojeschopných mužů, zatímco spojenci jich měli 7000. A to ještě dalších 6000 bylo roztroušeno po okolí.“<sup>80</sup> Přesila spojenců byla u Maleme patrná, ale nerozhodnost a pasivita generála Putticka a brigádního generála Hargesta ve velké míře zapříčinila jejich ústup a následnou porážku. Od 22. května již v Maleme probíhal pravidelný přísun čerstvých posil a těžkých zbraní a Němci tak na Krétě získávali stále silnější postavení.

Pozice výsadkářů v ostatních třech sektorech byla daleko horší. Po dalších neúspěšných útocích přešli unavení Němci do defenzivy. Z důvodu vzdálenosti od Maleme se Rerhimnon a Héraklion stal pro Studenta druhořadým bojištěm. Rozkaz odříznutým jednotkám zněl: vydržet do příchodu posil.

Námořní konvoj, který měl dopravit na Krétu další posily horských myslivců a náklad těžkých zbraní, vyplul v noci z 21. na 22. května. Šlo o velice riskantní podnik, protože moře bylo zcela ovládané britským královským námořnictvem. Admirál Cunningham od zpravodajců z Londýna věděl, že německé konvoje budou namířeny na pobřeží severní Kréty, a proto zde každou noc hlídkoval svaz křižníků a torpédoborců. Nejprve se však německé konvoje přesunuly z Pirea na ostrov Mélos, kde se shromažďovaly konvoje určené na 70 mil vzdálenou Krétu.<sup>81</sup>

---

<sup>79</sup> KOPEČNÝ, s. 46.

<sup>80</sup> GRYNER, *Kréta 1941*, s. 113.

<sup>81</sup> HRBEK, s. 231.



Královské námořnictvo narazilo na první konvoj horských myslivců v noci z 21. na 22. května a palebnou silou ho rozprášilo. Pomalé kaiky se rozprchly všemi směry a staly se snadnou kořistí britských torpédoborců. Velká část člunů byla potopena, ale díky záchranným vestám se většině Němcům povedlo zachránit se před utonutím. „Podle oficiálních německých údajů zahynulo jenom 324 vojáků.“<sup>82</sup> Druhá část konvoje byla objevena až v ranních hodinách, kdy nebi vládla Luftwaffe, a britské lodě byly nuceny se stáhnout. I druhý německý konvoj však ztratil mnoho lodí. Z původně dvou naloděných praporů horských myslivců se do akce dostala jediná četa o počtu 52 mužů.<sup>83</sup> Britové námořní konvoje úspěšně odrazili, ale Luftwaffe jim způsobila velké ztráty.

Odpoledne 22. května na Krétu přiletěl generál Ringel, aby se ujal velení a sjednotil akce horských jednotek se zbývajícími výsadkáři. Organizovaný útok do srdce ostrova, spojeneckou linii Galatas-Chania-Suda, měl obránce vytlačit směrem na východ. Obkličovací operace u Galatasu se měl účastnit také odříznutý Heidrichův pluk, který měl z Věžeňského údolí zaútočit na levé křídlo spojenců. Současně měl být podniknut útok na Kastelli, čímž měl být na západě zajištěn německý tyl. Zároveň došlo v Maleme k vysazení motocyklového praporu 5. divize. Němci tak získali na ostrově mobilitu, která jim předtím chyběla. Ringel nařídil hlavním silám motocyklového praporu zamířit na jih k pobřeží, aby se zmocnil přístavů, ze kterých by se spojenci mohli případně evakuovat.<sup>84</sup>

Jak již bylo zmíněno, němečtí útočníci se museli vypořádat i se znepřátelěným krétským obyvatelstvem. Bylo to vůbec poprvé, kdy Wehrmacht narazil na ozbrojený odpor civilistů. Byly známy případy, kdy Kréťané vyrazili na „lov“ odříznutých a roztroušených skupinek parašutistů a mučili je. „V Bundesarchivu se nacházejí snímky jejich zmučených těl, které jsou tak hrůzné, že je archiv neuvolňuje pro

---

<sup>82</sup> Tamtéž, s. 231.

<sup>83</sup> LUCAS, s. 79.

<sup>84</sup> Tamtéž, s. 82.

*publikování.*“<sup>85</sup> Není tedy žádným překvapením, že poté přicházela německá odvěta.

Dne 24. května bylo z vesnic v okolí Héraklionu náhodně vybráno 42 civilistů a na místě popraveno jako odstrašující případ proti pokračování dalšího odporu. Byl to první případ německých represálií proti civilistům na ostrově.<sup>86</sup> Další podobný případ se udál po dobytí Kastelli. Dvě stě obránců zde bylo zastřeleno, odvetou za události z 20. května, kdy Řekové vidlemi a noži pozabíjeli mnoho výsadkářů, jejichž těla byla v okolí nalezena.<sup>87</sup>

---

<sup>85</sup> MCGUIRL, s. 50.

<sup>86</sup> KIRIAKOPOULOS, s. 15.

<sup>87</sup> KOPEČNÝ, s. 48.

### 3.5 Porážka Britů a evakuace

Postavení spojenců kolem Galatasu bylo neudržitelné již od okamžiku ústupu od Maleme. Nad německými útočníky sice měli zdánlivou převahu, ale střed obrany byl bráněn pouze dvěma prapory Novozélandců se zálohou 1600 mužů. Dalších 1000 Australanů bránilo přístup k Chanii a 2000 bránilo přímo město.<sup>88</sup> Trpěli nedostatkem munice, podpory těžkých zbraní a byli hluboce demoralizováni neustávajícími útoky Luftwaffe. Oproti nim Němci získávali denně 3000 čerstvých posil i dostatek vojenského materiálu. *„Rychlost provozu Luftwaffe byla pozoruhodná – každé tři minuty jeden letoun.“*<sup>89</sup>

Dne 25. května byl po celodenním boji Putick nucen ustoupit z Galatasu a vytvořit novou obrannou linii u Chanie. Němci obsazovali jedno obranné postavení spojenců za druhým a boj o Krétu tak byl prakticky rozhodnut. V Londýně, kam přicházelo z Kréty jen malé množství zpráv, byli stále mylně přesvědčeni o britské převaze a brzkém vítězství. 26. května Freyberg Wavella informoval: *„S lítostí musím hlásit, že vojáci podléhající mému velení zde u Sudského zálivu podle mého názoru dosáhli mezí svých možností. Ať přijme vrchní velitel z vojenského hlediska jakékoli rozhodnutí, naše zdejší postavení je beznadějně.“*<sup>90</sup> Ještě ve stejný den vydal Freyberg rozkaz k ústupu na jih přes hory do přístavu Sfakia.

Měla být vybudována provizorní obranná linie u vesnice Stilos, kam byly přemístěny zbývající zásoby střeliva. Ústup do Sfakie měl být kryt zadní voj minimálně po dobu dvaceti čtyř hodin. Freyberg na tento úkol nasadil dva čerstvé oddíly Commandos, asi 750 mužů, které byly právě vyloděny na Krétě. Ty měly spolu se zbytkem 5. novozélandské brigády a 7. a 8. australského praporu vést ústupový boj, zatímco měla probíhat námořní evakuace do Egypta.

Královské námořnictvo slíbilo poskytnout maximální pomoc. Admirál Cunningham byl odhodlán zachránit co největší počet vojáků. Protože bylo možné poskytnout letecké krytí pouze jižně od Kréty, bylo

<sup>88</sup> GRYNER, *Kréta 1941*, s. 120.

<sup>89</sup> LUCAS, s. 82.

<sup>90</sup> CHURCHILL, *Druhá světová válka, III. díl*, s. 296.

rozhodnuto, že bude evakuace, stejně jako předtím v Řecku, probíhat v noci. Když ho štáb varoval před těžkými ztrátami, pronesl tehdy známá slova: *„Vybudovat loď trvá tři roky. K vybudování tradice britského námořnictva bylo potřeba tří set let. Evakuaci provedeme.“*<sup>91</sup>

Poloostrov Akrotiri Němci obsadili 26. května. O den později ustoupila na východ posádka z Chanie a padla i Suda. Nyní se otevřela cesta k uvolnění výsadekářů, odříznutých v Rethimnonu a Héraklionu. Pro jejich záchranu byla vyčleněna početná motorizovaná skupina podplukovníka Wittmana. Po těžkých bojích se do Rethymnonu dostala 30. května, kde se spojila s posledními 200 muži 2. výsadkového pluku. Spojenci se z tohoto sektoru nemohli evakuovat, proto se Wittmanovi vzdali, ale při obraně letiště se Australané velmi vyznamenali. V Héraklionu na Němce čekalo překvapení, protože obránci byli odsud evakuováni již v ranních hodinách 28. května a byli tak prvními zachráněnými vojáky, kteří se dostali do Egypta. Na bojující Řeky a Kréťany nezbylo na palubách lodí místo.<sup>92</sup>

Při neuspořádaném pěším ústupu do Sfakie již komunikace mezi Freybergem a veliteli jednotlivých brigád neexistovala. O událostech v Rethymnonu a Heráklionu neměl ani tušení. Velitel zadního voje generál Weston se navíc záhadně ztratil a objevil se po dvou dnech na cestě k evakuačním lodím. Silnice ze Stilosu do Sfakie, dlouhá 45 kilometrů, byla přeplněna dezorganizovaným ustupujícím vojskem. *„Vojáci neměli ani zbraně, ani velení – jen trpělivě čekali na soumrak, tmu a lodě, které by je odvezly do Egypta.“*<sup>93</sup>

Poslední obranná linie byla zřízena tři kilometry severně od Sfakie a bránily ji dva australské prapory a prapor britské námořní pěchoty.<sup>94</sup> Němci ale postupovali pomalu a spíše se zaměřili na boj proti krétským partyzánům. Freyberg opustil Krétu 30. května a přenechal velení Westonovi. Téže noci proběhla hlavní část evakuace. Jako poslední den evakuace byla vyčleněna noc na 1. června, kdy bylo odvezeno

---

<sup>91</sup> HRBEK, s. 234.

<sup>92</sup> HOYT, s. 153.

<sup>93</sup> GRYNER, *Kréta 1941*, s. 124.

<sup>94</sup> Tamtéž, s. 128.

posledních 3710 mužů.<sup>95</sup> Z důvodu narůstajících ztrát Středomořského loďstva Cunningham ukončil evakuaci. Ve Sfakii zůstalo na 5000 vojáků pod velením podplukovníka Younga. Většina z nich následující den kapitulovala, část odešla do hor a zapojila se do partyzánského boje a několika šťastlivcům se dokonce podařilo doplout na zbylých lodích do Turecka nebo dokonce do Egypta. Z Kréty bylo zachráněno celkem 16 500 mužů.

Ze strany britského námořnictva si však evakuace vyžádala těžké ztráty. Celkem byly potopeny 3 křižníky a 6 torpédoborců. Další 2 bitevní lodě, letadlová loď, dva křižníky a torpédoborec byly tak poškozeny, že musely odplout do Británie na opravu. Několik dalších křižníků a torpédoborců utrpělo lehčí poškození.<sup>96</sup> O život přišlo nebo bylo pohřešováno celkem 2261 námořníků.<sup>97</sup> Převaha, jakou Britové získali nad Italy v bitvě u Matapanu, byla rázem pryč. Jednalo se o poslední akci britského námořnictva, při které muselo evakuovat svá poražená vojska.

Evakuací spojeneckých vojsk byla zakončena bitva o Krétu. Na ostrově byla zřízena smíšená německo-italská okupační správa. Začala čtyřletá éra teroru a násilí na krétském obyvatelstvu. Němci totiž na jejich podporu a pomoc spojencům nezapomněli. Během války stálo před popravčí četou na 25 000 obyvatel Kréty. Partyzánské boje však v horách pokračovaly až do konce války. Poslední německý voják ostrov opustil až 15. května 1945. Kréta se tak stala posledním místem v Evropě osvobozeným od nacistů.<sup>98</sup>

---

<sup>95</sup> THOMAS, David, *Crete 1941: The Battle at Sea*, 1972, s. 205.

<sup>96</sup> HRBEK, s. 236.

<sup>97</sup> THOMAS, s. 213.

<sup>98</sup> GRYNER, *Kréta 1941*, s. 130.

#### 4 Hodnocení a důsledky operace Merkur

Ztráty spojeneckého pozemního vojska činily téměř 48 procent. Padlo nebo bylo pohřešováno 1742 mužů, 1737 jich bylo zraněno a dalších 11 835 padlo do německého zajetí. Řecká armáda a krétská policie ztratily asi 2600 mrtvých.<sup>99</sup> K tomu připočtíme ještě 3600 padlých členů pravidelné řecké armády, policie a domobrany. Ztráty civilistů nebyly nikdy vyčísleny, ale pravděpodobně se jednalo o několik tisíc lidí, včetně těch, které postihly německé represe.<sup>100</sup>

Německým vítězstvím na Krétě Britové definitivně ztratili vliv na Balkánském poloostrově. Byla to další z mnoha porážek od začátku války. Churchill byl v Dolní sněmovně vystaven tvrdé kritice opozice za špatné vedení války. 10. června 1941 pronesl: „*Němci sice stále vítězí, ale k úplnému vítězství jim stále něco chybí. Kréta je jen malou epizodou, která nasypala písek do ložisek bleskové války. A nezapomínejme pánové, že vojenské tažení se skládá z celé řady epizod!*“<sup>101</sup> Churchill však i přes další porážku získal důvěru parlamentu a britská veřejnost byla stále přesvědčena, že zemi dovede do konečného vítězství.

Ined po porážce na Krétě byly vyvozeny důsledky. Generál Longmore, velitel RAF ve Středomoří, byl odvolán, protože nedokázal zajistit dostatečné letecké krytí ani vybudovat leteckou základnu na ostrově. Freyberg byl kritizován za to, že nedokázal rozpoznat význam letišť pro Němce. Největší kritice však byl podroben Wavell. Churchill ho vinil za nedostatečně vybudovanou obranu ostrova. Byl to další z mnoha rozporů mezi nimi. O několik týdnů později, byl Wavell po neúspěšné operaci „Battleaxe“ (pokus o záchranu Tobruku) nakonec odvolán a na velitelství v Káhiře ho vystřídal generál Auchinleck.

Důvody porážky Britů lze hledat v taktických, komunikačních a organizačních nedostatcích. Po celých šest měsíců byla obrana Kréty naprosto ignorována. Plán obrany ostrova neexistoval. Dodávky zbraní a materiálu ze severní Afriky přišly doslova za pět minut dvanáct a byly zcela nedostačující. Nepřítomnost RAF během invaze se ukázala jako

<sup>99</sup> Tamtéž, s. 133.

<sup>100</sup> GRYNER, *Největší výsadkové operace v dějinách*, s. 128.

<sup>101</sup> GRYNER, *Kréta 1941*, s. 131.

jeden z nejzávažnějších problémů. Nedostatečně organizovaní obránci postrádali podpůrné zbraně, bezdrátové vysílačky a větší počet pěchotních zbraní. Britské velení v Káhiře navíc naprosto podcenilo význam letišť na Krétě. K podminování nebo poškození přistávacích ploch byl dostatek času a na ostrově bylo uskladněno značné množství min.

Německé vítězství bylo draze zapláceno. O život přišlo nebo bylo pohřešováno 4000 mužů, většinou elitních příslušníků 7. výsadkové divize. Vedle padlých vojáků utrpěla vysoké ztráty také Luftwaffe. *„Bylo zničeno 220 z 600 transportních letadel a materiální ztráty naprosto neodpovídaly materiálním ziskům.“*<sup>102</sup> Později se ukázalo, že pro německou strategii Kréta neměla žádný větší význam. Kvůli vysokým ztrátám se později ani neuskutečnily plánované výsadky na Maltu či Kypr. *„Okupace Kréty navíc vtáhla Němce do krutých protipartyzánských akcí, jejichž provedení očerní německé jméno a položí základy rozhořčené nenávisti, která není na ostrově smazána dodnes.“*<sup>103</sup>

Kritizována byla nejednost velení operace Merkur. Zatímco generál Student prosazoval taktiku „olejových skvrn“, generálmajor Meidl stál za návrhem soustředěného útoku na jediné místo. Současně lze říci, že byl špatně naplánován námořní výsadek. Pracovníci Abwehru se navíc fatálně zmýlili v počtu obránců ostrova i v postoji krétského obyvatelstva vůči Němcům.

Výsadkové pluky unikly katastrofě jen o vlásek. Je zřejmé, že kdyby generál Hargest poskytl podplukovníku Andrewovi posily, když je žádal, Němci by kótu 107 nedobyli a rozhodným spojeneckým protiútokem by byli u Maleme poraženi. Na další invazi by potom Hitler neměl prostředky. V taktickém myšlení spojeneckých velitelů však převládaly defenzivní prvky, což do jisté míry ovlivnilo bojiště.

Vysokými ztrátami výsadkářů byl zděšen i Hitler. V červenci 1941 byl Student pozván do Hitlerova hlavního stanu v Rastenbergu ve Východním Prusku. Vůdce o osudu výsadkových sil rozhodl jedinou

<sup>102</sup> KEEGAN, *Druhá světová válka*, s. 171.

<sup>103</sup> Tamtéž, s. 171.

větou: „*Jistě je vám jasné, že tohle byla poslední velká výsadková akce této války. Kréta ukázala, že dny výsadkových operací jsou sečteny...*“<sup>104</sup>

Němečtí výsadkáři byli až do konce války využíváni pouze jako pozemní elitní útvary a patřili k obávaným protivníkům spojeneckých jednotek. Výsadkové operace většího rozsahu již na německé straně neproběhly.<sup>105</sup> V tomto směru měli nyní přebrat iniciativu Britové a Američané.

Jak se však mělo za několik měsíců ukázat, to nejdůležitější, co Němci celým svým tažením Balkánem ztratili, byl čas. Obsazením vzpurné Jugoslávie a Řecka se Wehrmacht zdržel o několik týdnů v plánovaném útoku na Sovětský Svaz. Plán Barbarossa byl odložen z původního 15. května až na 22. června. A právě toto několikátýdenní zdržení se ukázalo být klíčové na začátku prosince 1941, kdy byla německá armáda zastavena u Moskvy těžkými mrazy a následným sovětským protiútokem zahnána až o 250 kilometrů zpět. Je více než pravděpodobné, že kdyby bývali Italové neútočili nerozvázně na Řeky, mohly se válečné události vyvíjet zcela jiným směrem.

---

<sup>104</sup> GRYNER, *Největší výsadkové operace v dějinách*, s. 128.

<sup>105</sup> Do konce války Němci provedli tři menší výsadkové operace. V září 1943 dobyli ostrov Elba, kde zajali 9000 italských vojáků. V listopadu 1943 byl výsadkáři a námořními silami dobyt ostrov Leros. V prosinci 1944 proběhla poslední operace v Ardenách, skončila však fiaskem.



## 5 Závěr

Porážkou na Krétě skončil britský vliv na Balkánském poloostrově. Během šesti týdnů se Němcům podařilo dobýt Jugoslávii, Řecko i vzdušnou invazí Kréta. Třetí říše si upevnila celé své jižní křídlo pro útok na Sovětský Svaz. Okupací Jugoslávie a Řecka Německo posílilo hospodářský potenciál fašistické Osy a zároveň si upevnilo strategickou pozici v jihovýchodní Evropě. Velká Británie utrpěla další z mnoha porážek, které ji provázely od začátku války a po zkušenostech z Francie a Norska stanula před dalšími dvěma potupnými evakuacemi svých jednotek. Britské námořnictvo utrpělo velké ztráty a již zdaleka nemělo ve Středozemním moři takový vliv jako po vítězství nad italskou flotilou v bitvě u Matapanu.

Pro vývoj druhé světové války měla bitva o Krétu svůj specifický význam, proto ji nemůžeme posuzovat jen jakousi pouhou epizodu. Přesunem 60 tisíc vojáků ze severní Afriky do Řecka a následně na Krétu Britové citelně oslabili svoji nišskou armádu. Toho využili Italové posílení Rommelovým Afrika-korpsem a zahájili ofenzivu. Britská armáda byla k tomu navíc vázána v protibritském povstání v Iráku a proněmeckými aktivitami vichistických Francouzů v Sýrii. Egypt a Suezký průplav byl od nacistické hrozby uchráněn jenom díky špatnému zásobování vojsk Osy. Ztrátou Řecka a Kréty a evakuací spojeneckých vojsk mohla být opět posílena pozice v severní Africe. Celému balkánskému tažení se časem dostalo historickému významu, protože odložení plánu Barbarossa o šest týdnů se později ukázalo jako jeden z rozhodujících faktorů vývoje událostí jak na východní frontě, tak i v celé válce.

Výsadkové jednotky, které se zasloužily o vítězství Němců na Krétě, prošly po této operaci zajímavým vývojem. Hitler byl šokovaný vysokými ztrátami svých draze a dobře vycvičených vojáků a další podobné akce zakázal. Mrtví parašutisté a množství zničených dopravních letounů byly ztráty, které nebylo možné v dohledné době nahradit. Iniciativu ve stavění a využití výsadkových vojsk nyní měli přebrat Spojenci, kteří uplatnili svoji materiální převahu. Změnila se

taktika i technické zajištění výsadek, což bylo také charakteristické kvalitativní a kvantitativní převahou Spojenců.

Invaze na Krétu je také specifická tím, že němečtí vojáci poprvé od začátku války narazili na organizovaný boj civilního obyvatelstva. Místo přátelského uvítání, jak předpokládal Abwehr, se setkali s rozhodným odporem tisíců Kréťanů. Boj proti německým útočníkům však měl za následky tvrdé represálie ze strany Wehrmachtu a později SS. Na ostrově byla zřízena smíšená německo-italská okupační správa, která se až do konce války musela potýkat s tvrdými partyzánskými boji proti. Návist krétských obyvatel proti Němcům je tak patrná dodnes.

V této práci jsem se nejprve snažil nastínit cestu Řecka do války s Itálií a Německem a popsat důvody i průběh těchto dvou vojenských tažení. Dále jsem se zaměřil na politiku Velké Británie vůči Řecku, vyslání britského expedičního sboru, společný britsko-řecký boj proti vojskům Osy a následná porážka a evakuace na Krétu. Hlavní kapitolou mé práce je potom budování obrany na Krétě, průběh bojů, vývoj výsadkových sil v Německu a nakonec evakuace spojeneckých vojsk do Egypta. Vlastní analýze je věnováno téma hodnocení a důsledků operace Merkur.

## 6 Seznam použité literatury

- GRYNER, Peter H., *Kréta 1941: Okřídlená invaze*, Praha: Magnet-Press, 1995.
- GRYNER, Peter H., *Největší výsadkové operace v dějinách*, Praha: Erika, 1998.
- HRBEK, Ivan, *Salvy na vlnami: Od výstřelů na Westerplatte po zkázu Bismarcku*, Praha: Naše vojsko, 1993.
- HOYT, Edwin P., *Válka v Evropě: Boje na Balkáně*, Praha: Naše vojsko, 2003.
- HRADEČNÝ, Pavel, *Dějiny Řecka*, Praha: Lidové noviny, 1998.
- HUBÁČEK, Miloš, *Boj o Středomoří: Prvních devět měsíců*, Praha: Paseka, 2003.
- CHURCHILL, Winston S., *Druhá světová válka: II. díl – Jejich nejskvělejší hodina*, Praha: Lidové noviny, 1993.
- CHURCHILL, Winston S., *Druhá světová válka: III. díl – Velká aliance*, Praha: Lidové noviny, 1993.
- KEEGAN, John, *Druhá světová válka*, Plzeň: Ševčík, 2003.
- KEEGAN, John, *Churchillovi generálové*, Praha: Beta-Dobrovský, 1995, s. 209.
- KIRIAKOPOULOS, George S., *The Nazi Occupation of Crete: 1941–1945*, 1995.
- KOPEČNÝ, Petr, *Pozor, parašutisté!*, Praha: Merkur, 1993.
- LUCAS, James, *Hitlerovy horské jednotky*, Praha: Naše vojsko, 1994.
- MCGUIRL, Thomas, *Němečtí parašutisté: bojové jednotky 1935–1945*, Praha: Naše vojsko, 2004.

PELIKÁN, Jan, *Dějiny Srbska*, Praha: Lidové noviny, 2005.

ROTTMAN, Gordon L., *Taktika vzdušných výsadkových vojsk ve 2. Světové válce*, Praha: Grada, 2007.

TEJCHMAN, Miroslav, *Balkán ve válce a revoluci 1939–1945*, Praha: Academia, 2008.

TEJCHMAN, Miroslav, *Boj o Balkán: Balkánské státy v letech 1939–1941*, Praha: Academia, 1982.

THOMAS, David A., *Crete 1941: The Battle at Sea*, 1972.

WOODWARD, Llewellyn, *British Foreign Policy in the Second World War*, London: Her Majesty's Stationery Office, 1971.

## **7 Resumé**

The battle of Crete was the end of balkans campaign during the years 1940 – 1941 in World War II. It began 20 May 1941, when Nazi Germany launched an airbourne invasion of Crete under cod-name Operation Merkur. This battle was the first mainly airbourne invasion in military history. Allied forces, Greek and Cretan civilians defended of island. Commanders encountered there New Zealand General Bernard Freyberg against German Luftwaffe General Kurt Student and General of Mountain Troops Julius Ringel. After 11 day of the fight defenders surrendered, but were evacuated 16 500 Allied forces in Egypt. German paratroopers suffered very high losses. The Germans lost about 4000 soldiers. The Luftwaffe also lost heavily of the Crete. Hitler has forbidden another big airbourne attacks.